

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Lidija Frank

**PRIVATNA ZAVAROVANJA V SLOVENIJI KOT MEHANIZEM
ZAGOTAVLJANJA DODATNE SOCIALNE VARNOSTI**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2005

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE
Smer študija: Analiza politik in javna uprava

Lidija Frank
Mentorica: red. prof. dr. Zinka Kolarič

PRIVATNA ZAVAROVANJA V SLOVENIJI KOT MEHANIZEM
ZAGOTAVLJANJA DODATNE SOCIALNE VARNOSTI

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2005

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici profesorici dr. Zinki Kolarič za strokovno vodstvo in pomoč pri nastajanju diplomskega dela.

Zahvaljujem se staršem za vso podporo v času študija. Mojemu Dadiju za ljubezen, ki mi jo daje ter za priganjanje, ki je bistveno izboljšalo časovno komponento diplomskega dela. Robertu in Tanji za neomejeno uporabo interneta. Knjižničarju za vse »odpisane« opomine. G. Viraju, ki me je leta 2000 seznanil z življenjskim zavarovanjem in vsem ostalim, ki so kakorkoli pripomogli, da je to delo dobilo svojo končno podobo.

HVALA!

KAZALO

UVOD.....	1
1. METODOLOŠKI OKVIR DIPLOMSKEGA DELA	3
1.1. OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA VPRAŠANJA	3
1.2. OPREDELITEV HIPOTEZE	3
1.3. STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA.....	4
1.4. UPORABLJENA METODOLOGIJA	4
2. OPREDELITEV POJMA SOCIALNA VARNOST	6
2.1. PRAVNA PODLAGA SOCIALNE VARNOSTI.....	8
2.1.1. Mednarodni pravni viri	8
2.1.2. Nacionalni pravni viri	9
2.2. ZAGOTAVLJANJE SOCIALNE VARNOSTI.....	12
2.2.1. Obvezno zavarovanje.....	14
2.2.2. Obvezno »versus« privatno zavarovanje.....	16
2.3. KONCEPT SISTEMA BLAGINJE.....	17
2.3.1. Vrste sistemov blaginje.....	19
3. OPREDELITEV PRIVATNIH ZAVAROVANJ	26
3.1. FUNKCIJE ZAVAROVANJA	29
3.2. RAZVRŠČANJE ZAVAROVANJ	31
4. ŽIVLJENJSKO ZAVAROVANJE	32
4.1. RAZVOJ ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ.....	33
4.1.1. Razvoj življenjskih zavarovanj v Sloveniji.....	34
4.2. STANJE ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ V SLOVENIJI	36
4.3. PRAVNA UREDITEV ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ V SLOVENIJI	39
4.4. OBLIKE ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ.....	40
4.4.1. Mešano življenjsko zavarovanje	43
4.4.2. Prednosti mešanega življenjskega zavarovanja	45
4.5. OHRANITEV VREDNOSTI POLICE ŽIVLJENJSKEGA ZAVAROVANJA.....	45

5. MEŠANO ŽIVLJENJSKO ZAVAROVANJE KOT OBLIKA ZAGOTAVLJANJA DODATNE SOCIALNE VARNOSTI	46
5.1. PRILAGOJENOST ŽIVLJENJSKEGA ZAVAROVANJA INDIVIDUALNIM POTREBAM POSAMEZNIKA	47
5.1.1. Priporočila za določitev optimalne zavarovalne vsote	50
5.2. EMPIRIČNI DEL-primeri izračunov	50
5.2.1. Pogovor z naključno izbrano zavarovanko	54
6. SKLEP	57
7. LITERATURA IN VIRI	60
8. PRILOGE	69

SEZNAM OKRAJŠAV

BDP – bruto domači proizvod

CD - civilna družba

D - država

ESSPROS – evropski sistem statistike socialne varnosti

EU – Evropska unija

EUR – evro

SIT – slovenski tolar

ZDA – Združene države Amerike

UVOD

Naloga in interes države oziroma vsakokratne oblasti je, da organizira osnovne oblike socialne varnosti za svoje državljane. V preteklosti, predvsem v času socializma, je država, v okviru obveznih socialnih zavarovanj, učinkovito zagotavljala zadostno socialno varnost svojim državljanom, zato o dodatnih oblikah niso niti razmišljali. Z uveljavljanjem pokojninske in zdravstvene reforme ter številnih drugih ukrepov v zadnjem času, ki se še posebej kažejo v oženju socialnih pravic, se država postopoma umika z instrumentalne ravni zagotavljanja določenih razsežnosti posameznikove socialne varnosti in ohranja vlogo pravne regulacije ter družbenega nadzora.

Zagotavljanje varnosti je ena od temeljnih človekovih potreb. Vsak ima potrebo in željo, da se varuje in da sočasno varuje tudi svoje najbližje pred različnimi dogodki. Ljudje smo izpostavljeni mnogim tveganjem, pred katerimi se težko zaščitimo, lahko pa se zavarujemo pred finančnimi učinki, ki jih ti dogodki povzročijo. Na trgu so prisotni številni načini, s pomočjo katerih se lahko vsak posameznik zavaruje pred finančnimi učinki in tako zagotovi večjo socialno varnost sebi in svojim najbližjim. Eden od načinov za večanje socialne varnosti, ki so prisotni na trgu, je tudi sklenitev katerega od privatnih zavarovanj.

Predmet diplomskega dela je pokazati, da predstavljajo zavarovanja temeljni element osebne socialne varnosti. Z zakonsko določenim obveznim zavarovanjem je urejena osnovna socialna varnost za vse državljane, z individualnimi oblikami privatnih zavarovanj pa lahko vsak zase in za svoje najbližje zagotovi dodatne oblike socialne varnosti. Glavni namen diplomskega dela je ugotoviti, ali je mešano življenjsko zavarovanje, kot vrsta privatnega zavarovanja, primeren način, s katerim lahko posameznik zagotovi dodatno socialno varnost sebi in svojim najbližjim. Pri tem poudarjam, da je privatno zavarovanje le primerno dopolnilo obveznemu zavarovanju in ga ne more zamenjati ali nadomeščati. Mešano življenjsko zavarovanje oziroma življenjsko zavarovanje za primer doživetja in smrti namreč temelji na individualni, zakonsko neobvezujoči odločitvi posameznika, da si s privatnim zavarovanjem zagotovi dodatno socialno varnost.

Pri pisanju diplomskega dela mi je bilo v veliko pomoč znanje, ki sem ga pridobila z opravljenim preizkusom po programu usposabljanja za pridobitev strokovnih znanj, potrebnih za opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja in izkušnje, ki sem jih dobila pri opravljanju dela zavarovalnega zastopanja. Kljub temu pa sem imela kar nekaj težav pri iskanju primerne literature, saj na temo življenjskih zavarovanj ni prav veliko strokovne literature.

1. METODOLOŠKI OKVIR DIPLOMSKEGA DELA

1.1. OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA VPRAŠANJA

V diplomskem delu želim ugotoviti: »ali je mešano življenjsko zavarovanje, kot vrsta privatnega zavarovanja, primerna oblika individualnega zagotavljanja dodatne socialne varnosti posamezniku in njegovim najbližjim.«

1.2. OPREDELITEV HIPOTEZE

Diplomsko delo je oprto na temeljno hipotezo, ki je pridobljena induktivno, saj se je izoblikovala na podlagi opazovanja kvantitativnih podatkov z izkustveno vsebino in se glasi:

H1: »Mešano življenjsko zavarovanje je po svoji vsebini in funkciji primerna oblika individualnega zagotavljanja dodatne socialne varnosti sebi in svojim najbližjim.«

Temeljna hipoteza diplomskega dela je splošna zaradi specifičnosti tematike. Iz temeljne hipoteze izhajajo delovne hipoteze, ki so razčlenjevalne narave in imajo manjšo stopnjo splošnosti, kar jim omogoča neposredno izkustveno preverljivost. Navedene so v naslednjem sosledju:

Hd1: »Z življenjskim zavarovanjem za primer doživetja in smrti lahko posameznik poskrbi za dodatno socialno varnost svojih najbližjih, v kolikor je to zavarovanje prilagojeno potrebam in okoliščinam, v katerih posameznik živi.«

Hd2: »S primerno sklenjenim življenjskim zavarovanjem si lahko posameznik ustvari del dohodka za brezskrbno finančno starost.«

Hd3: »Življenjsko zavarovanje omogoča posamezniku oziroma njegovi družini finančno stabilnost in ohranjanje družbenega položaja v primeru smrti hranitelja družine.«

Hd4: »Število življenjskih zavarovanj v Sloveniji od leta 1991 neprestano narašča.«

Temeljna hipoteza in izvedene hipoteze imajo značaj stvarnosti in so empirično preverljive.

1.3. STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Diplomsko delo je v grobem razdeljeno na dva obsežna dela. Prvi del je teoretičen in poskuša pojasniti pojem socialne varnosti. Sledi poglavje mednarodnih in nacionalnih pravnih virov, ki urejajo področje socialne varnosti. V nadaljevanju je prikazana razlika med obveznim in privatnim zavarovanjem. Prvi del pa se konča z opredelitvijo treh sfer akterjev, ki imajo pomembno vlogo pri zagotavljanju socialne varnosti posamezniku.

Drugi del je razdeljen na dva sklopa. Prvi je povsem posvečen privatnim zavarovanjem, med katera uvrščamo tudi življenjsko zavarovanje, ki zavzema večji del drugega dela naloge. Poudarek je na življenjskem zavarovanju za primer doživetja in smrti oziroma na mešanem življenjskem zavarovanju, ki je samo ena izmed možnih oblik zagotavljanja dodatne socialne varnosti v sodobni družbi. Poslednji del diplomskega dela pa zavzema empirični del. V njem so podrobneje opisani faktorji, ki vplivajo na izračun optimalne zavarovalne vsote življenjskega zavarovanja in v nadaljevanju podani različni izračuni, ki so narejeni s pomočjo internih tabel za življenjska zavarovanja, Zavarovalnice Generali d.d.

Pristop analize je sistemski, kar pomeni, da bom od prvega splošnega dela prešla na drugi konkretni del naloge. Diplomsko delo tako sestavljata teoretični in empirični del s posameznimi konkretnimi primeri.

1.4. UPORABLJENA METODOLOGIJA

V diplomskem delu sem uporabila naslednje metode in tehnike:

- na začetku sem uporabila deskriptivno metodo, in sicer mi je bila v veliko pomoč analiza primarnih in sekundarnih virov. S pomočjo razlaganja pravnih virov sem preko dokumentov, zakonov in pravilnikov opredelila osnovne pojme in določila zavarovanja. Analiza znanstvene in strokovne literature mi je omogočila opis osnovnih teoretičnih pojmov in vpogled v osnovne medsebojne relacije proučevanih pojmov;

- v pomoč pri preverjanju temeljne hipoteze so mi bile delovne hipoteze. Preverjanja le-teh sem se lotila z analizo vsebine relevantnih pisnih virov in z različnimi izračuni zavarovalnih vsot, ki so mi omogočili dodatno argumentacijo. Rezultati izračunov v konkretnih primerih so mi bili v veliko pomoč pri odgovoru na postavljeno temeljno hipotezo;
- v diplomskem delu sem v namen argumentacije uporabila tudi sekundarno analizo statističnih podatkov in metodo družboslovnega intervjuja z vodjo Oddelka za pokojninsko zavarovanje v Mariboru, gospo Ireno Štuhec in z zavarovanko, gospo Alenko Heher.

2. OPREDELITEV POJMA SOCIALNA VARNOST

Ker ni splošne definicije socialne varnosti, je potrebno najprej opredeliti ta pojem.

V najširšem smislu je pojem socialne varnosti dobil mednarodno veljavo leta 1948 s Splošno deklaracijo Združenih narodov o človekovih pravicah, ki v 22. členu določa, da ima vsak član družbe pravico do socialne varnosti. Pravica do socialne varnosti izhaja iz naslova dela in je namenjena delovno aktivnim ljudem, ki si zagotavljajo socialno varnost zase in za svoje družinske člane za primer začasne ali trajne izgube delovne sposobnosti in za čas po upokojitvi.

Po metodologiji ESSPROS¹ obsega socialna varnost (*social protection*) vsa posredovanja javnih in zasebnih institucij, ki gospodinjstvom ali posameznikom olajšajo breme določenih tveganj ali potreb brez sočasne zagotovitve enakovrednega nadomestila ali povračila in niso rezultat individualnih dogovorov². Dogovorjena tveganja ali potrebe, ki spadajo v področje socialne varnosti so:

- bolezen in zdravstveno varstvo;
- invalidnost;
- starost;
- smrt hranitelja družine;
- družina in otroci;
- brezposelnost;
- nastanitev;
- druge oblike socialne izključenosti (Klinar, 2000: 55).

Stanovnik (2004: 181 in 182) razlikuje med pojmom socialna varnost (*social security*) in socialna zaščita (*social protection*³), pri čemer definira socialno zaščito enako kot Klinarjeva socialna varnost, socialno varnost pa nekoliko ožje: »Socialna varnost ne vključuje ukrepov za aktivno politiko zaposlovanja, javnih izdatkov za nastanitev (v obliki subvencij za najemnine) in ukrepov za preprečevanje socialne izključenosti.« (Stanovnik, 2004: 181)

¹ Sistem ESSPROS ali evropski sistem statistike socialne varnosti je metodologija, po kateri Evropska unija zbira podatke o izdatkih in virih financiranja socialne varnosti, ki jo uporablja tudi Statistični urad Republike Slovenije od leta 1996 naprej.

² Izključitev individualnih dogovorov pomeni, da niso vključene pomoči, ki so rezultat zasebne pobude posameznikov ali gospodinjstev (npr. izplačilo zavarovalne vsote iz naslova individualnega življenjskega zavarovanja)(Klinar, 2000: 14).

³ Izraz socialna zaščita je nastal v Evropski uniji, ker je izraz socialna varnost vnašal precejšnjo zmedo, predvsem zaradi Anglije in ZDA, kjer pojem socialna varnost ne vključuje zdravstvenega varstva (Stanovnik, 2004: 181).

Za socialno varnost je značilno, da gre za določeno »socializacijo tveganja«⁴, zato socialna varnost praviloma ne vključuje individualnih dogovorov za zavarovanja pred zgoraj navedenimi tveganji.

Glede na majhne razlike med definicijama socialne zaščite (social protection) in socialne varnosti (social security) bom v tekstu uporabljala bolj uveljavljen slovenski pojem socialna varnost.

Po Nacionalnem programu socialnega varstva do leta 2005 (Uradni list RS, št. 31/00) določajo socialno varnost načela, pravila in dejavnosti, ki posamezniku omogočajo, da se vključi in ostane vključen v družbeno okolje in v njem aktivno deluje. Pri tem je vloga države zagotavljanje materialnih in socialnih pravic, posameznik pa prispeva v obliki davkov in drugih obveznih dajatev. Osnovna načela socialne varnosti, kot so določena v Nacionalnem programu so:

- posameznik si mora socialno varnost zase in za svojo družino načeloma zagotoviti sam;
- država v okviru proračuna in celote javnofinančnih sredstev oblikuje državni socialni program, ki vsebuje denarne prejemke, storitve in ustrezno institucionalno mrežo;
- proti znanim in predvidljivim tveganjem se organizira obvezno socialno zavarovanje. Država zagotavlja socialno varnost tistim posameznikom, ki si je ne morejo zagotoviti sami.

Glede na vsebino teh načel socialne varnosti najdemo podobnosti z naslednjo definicijo socialne varnosti. Socialna varnost pomeni zagotavljanje eksistenčnega minimuma in ohranjanje relativnega družbenega položaja posamezniku z denarnimi transakcijami. Eksistenčni minimum država zagotavlja posamezniku s sistemi socialnih pomoči takrat, ko posameznik nima sredstev za preživetje in nikogar, ki bi ga lahko vzdrževal. Ohranjanje relativnega družbenega položaja (ohranjanje ugleda, materialnega standarda ipd.) pa se zagotavlja s sistemi zavarovanj (Kolarič, 2004: študijsko gradivo pri predmetu Sociologija socialne politike).

Iz zgoraj povedanega sledi, da je socialna varnost celovit sistem, ki naj bi zavaroval prebivalce pred izgubo dohodka zaradi bolezni, brezposelnosti, starosti, smrti, zagotovil ustrezno zdravstveno varstvo, pomagal družinam pri vzgoji otrok, postavil

⁴Pod pojmom socializacije tveganj razumemo dejstvo, da se pri vplačevanju v sheme obveznih zavarovanj ne upoštevajo individualna tveganja in da so kriteriji za določitev višine prispevkov praviloma osnovani na ekonomski sposobnosti zavarovanca (Stanovnik, 2004: 195).

temelje zagotavljenemu minimumu eksistence ter predvidel ukrepe in način pokritja različnih socialnih primerov (Kalčič, 1996: 17). Do osnovne socialne varnosti so torej državljani upravičeni, ker so na podlagi zaposlitve vključeni v sistem obveznih socialnih zavarovanj⁵.

2.1. PRAVNA PODLAGA SOCIALNE VARNOSTI

Socialno varnost urejajo pravni viri, ki jih delimo na mednarodne in nacionalne. Mednarodni pravni viri z določanjem minimalnih standardov predstavljajo le okvir socialne varnosti, ki pa ga razvite države praviloma presegajo. Nacionalni pravni viri pa morajo biti usklajeni z določbami mednarodnih aktov.

2.1.1. Mednarodni pravni viri

Mednarodne pravne vire predstavljajo univerzalni akti, kot so deklaracije in pakti Organizacije združenih narodov, konvencije in priporočila Mednarodne organizacije dela, konvencije drugih mednarodnih organizacij ter multilateralne⁶ in bilateralne⁷ meddržavne pogodbe o socialni varnosti (Kalčič, 1996: 24).

V mednarodni skupnosti je pomembna sestavina socialne varnosti Splošna deklaracija Združenih narodov o človekovih pravicah iz leta 1948, ki v svojem 22. členu določa, da ima vsak član družbe pravico do socialne varnosti.

Kot temeljna človekova pravica je pravica do socialne varnosti opredeljena v Konvenciji Mednarodne organizacije dela št. 102, ki jo je Mednarodna organizacija dela sprejela leta 1952, Republika Slovenija pa notificirala⁸ štirideset let kasneje (Uradni list RS-MP, št. 15/92). Ta konvencija je najpomembnejša in temeljna med dokumenti, ki urejajo področje socialne varnosti in opredeljuje pravico do socialne varnosti kot pravico do materialne varnosti.

Pomemben mednarodni akt, ki ureja področje socialne varnosti, je tudi Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah Organizacije združenih narodov iz

⁵ Neločljiv segment zagotavljanja socialne varnosti so obvezna socialna zavarovanja, ki jih v Sloveniji predstavljajo pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje, zavarovanje za primer brezposelnosti in zavarovanje za primer materinstva.

⁶ Večstranske pogodbe.

⁷ Dvostranske pogodbe.

⁸ Konvencijo št. 102 je ratificirala že nekdanja država Jugoslavija leta 1955.

leta 1966 (Uradni list RS-MP, št. 9/92), ki v 9. členu izrecno določa, da morajo države članice tega pakta priznavati pravico do socialne varnosti vsakomur.

Leta 1999 je Republika Slovenija ratificirala Evropsko socialno listino (Uradni list RS-MP, št. 7/99), ki predstavlja univerzalen pravni akt, sprejet v okviru Sveta Evrope. Evropska socialna listina ureja pravico do socialne varnosti tako, da usmerja države k uporabi in upoštevanju konvencije Mednarodne organizacije dela št. 102 o minimalnih normah socialne varnosti ter določa pravice do socialne varnosti, socialnega in zdravstvenega varstva, socialnih storitev, poklicnega usposabljanja, rehabilitacije in prekvalifikacije invalidov, pravico družine do ustreznega socialnega zavarovanja in pravice mater in otrok do ustreznega socialnega in ekonomskega varstva.

Republika Slovenija je postala polnopravna članica Evropske unije leta 2004 in zato mora upoštevati tudi pravne vire te skupnosti⁹. Drugi člen Pogodbe o Evropski uniji (Official Journal C 340, 1997) določa kot nalogo skupnosti spodbujanje visoke stopnje socialne varnosti in razvoj ekonomske in socialne povezanosti držav članic. V okviru evropske socialne politike in politike zaposlovanja pa EU v skladu z načelom subsidiarnosti določa le najnižje standarde socialne varnosti in socialne pravice posameznikov, preostali del socialne politike¹⁰ pa je v pristojnosti držav članic.

2.1.2. Nacionalni pravni viri

Temeljni nacionalni pravi vir je Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04), ki v svojem 2. členu določa, da je Slovenija pravna in socialna država ter v 50. členu, da imajo državljani pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine. V skladu z opisano ustavnopravno podlago je

⁹ Pravo Evropske unije je enoten korpus pravnih pravil in ima prednost pred pravom držav članic. Skupnost evropskih držav temelji na primarnem pravu EU oziroma na treh ustanovitvenih pogodbah: Enotni evropski listini, Maastrichtski pogodbi oziroma Pogodbi o Evropski uniji in na Amsterdamski pogodbi. Predpisi EU, ki jih sprejme Svet Evropske unije samostojno ali z Evropskim parlamentom, predstavljajo sekundarno pravo EU in lahko imajo obliko uredbe, direktive, odločbe sodišča, priporočila in mnenja različnih organov. Primarno in sekundarno pravo pa skupaj predstavljata pravni red EU oziroma *acquis communautaire* (Kruschitz, 2000: 26-28).

¹⁰ Socialno politiko v ožjem smislu opredeljujejo ukrepi za zagotavljanje socialne varnosti posameznika. Preko različnih nacionalnih programov prevzema država odgovornost za socialno varnost in blaginjo svojih državljanov (socialna politika kot »policy«). Socialno politiko pa lahko razumemo tudi kot regulacijo odnosov med različnimi akterji, ki zagotavljajo socialno varnost posamezniku. »Socialna politika je sistem prizadevanj in ukrepov države, družbe in posameznikov za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer ogroženih družbenih skupin in posameznikov. Je politika, ki se ukvarja z reševanjem socialnih vprašanj.« (Kresal, 1998: 11)

slovenski sistem socialne varnosti urejen z zakoni, ki na neposreden in posreden način urejajo dele tega sistema. Posamezna področja socialne varnosti urejajo predvsem naslednji zakoni:

1. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS št. 106/99, 72/00, 124/00, 109/01, 108/02, 135/03), ki je bil sprejet v Državnem zboru na 17. redni seji 10. decembra 1999 in je stopil v veljavo 1. januarja 2000. Zakon ureja obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske pogodbe, obvezna in prostovoljna dodatna pokojninska in invalidska zavarovanja ter prostovoljna zavarovanja na podlagi osebnih varčevalnih računov. Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja so pravice, ki posamezniku pripadajo kot pravice do socialne varnosti oziroma temeljne materialne varnosti. »Te pravice so povezane s t.i. socialnimi primeri, ki so primeri, v katerih posameznik ne ustvarja ali ne more ustvarjati zaslužka zaradi bolezni, poškodbe, invalidnosti, starosti, smrti, materinstva ali brezposelnosti« (Cvetko, 2000: 15). Taki primeri poslabšajo materialni položaj posameznika in njegove družine, saj pomenijo zmanjšanje ali izgubo dohodka, poleg tega pa največkrat še povečanje izdatkov. Z obveznim pokojninskim in invalidskim zavarovanjem se zavarovanim osebam na podlagi preteklega dela ter po načelih vzajemnosti in solidarnosti zagotavljajo pravice za primer starosti, invalidnosti, smrti hranitelja družine, telesne okvare in za potrebe po stalni pomoči. Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja so pokojnine (starostne, invalidske, družinske, vdovske, delne, državne), varstveni dodatki k pokojnini, invalidnine, dodatki za pomoč in postrežbo, dodatki za rekreacijo, plačila poklicne rehabilitacije in nadomestil povezanih z njo ter nekatere druge pravice. Sredstva za kritje socialnih prejemkov prispevajo predvsem zavarovanci in delodajalci ter država iz državnega proračuna. Višina prejemkov pa je odvisna predvsem od dosežene delovne dobe (priloga A).
2. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS št. 9/92, 13/93, 9/96, 29/98, 6/99, 99/01, 60/02, 126/03) ureja sistem zdravstvenega varstva¹¹ in zdravstvenega zavarovanja. V tem sistemu ima

¹¹ Zdravstveno varstvo po tem zakonu obsega sistem družbenih, skupinskih in individualnih aktivnosti, ukrepov in storitev za krepitev zdravja, preprečevanje bolezni, zgodnje odkrivanje, pravočasno zdravljenje, nego in rehabilitacijo obolelih in poškodovanih. Poleg tega zdravstveno varstvo obsega

vsak pravico do zdravljenja, do zdravil in do denarnih nadomestil za čas nezmožnosti za delo pod pogoji, ki jih določa omenjeni zakon. »Praktično velja sistem nacionalnega zavarovanja, saj temeljne pravice niso vezane izključno na predhodno zdravstveno zavarovanje. Lahko jih pridobijo tudi družinski člani zavarovancev in celo druge osebe s stalnim prebivališčem v državi, ki sploh niso vključene v zavarovanje« (Štrovs, 2000: 12). Zdravstveno zavarovanje se deli na obvezno in prostovoljno. Obseg obveznega zavarovanja določa omenjeni zakon, prostovoljna zdravstvena zavarovanja pa izvajajo zavarovalnice. Obvezno zavarovanje obsega zavarovanje za primer bolezni in poškodbe izven dela, za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni, in sicer tako da se zavarovanim osebam zagotavljajo zdravstvene storitve, nadomestilo plače med začasno zadržanostjo z dela, pogrebina¹² in posmrtnina¹³ ter povračila potnih stroškov v zvezi z zdravljenjem. Zavarovane osebe so osebe, ki plačujejo prispevke in njihovi družinski člani. Sredstva za kritje socialnih prejemkov prispevajo predvsem zavarovanci in delodajalci.

3. Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS št. 5/91, 12/92, 71/93, 2/94, 38/94, 69/98, 67/02) ureja zaposlovanje, zavarovanje za primer brezposelnosti in način izvajanja nalog na teh področjih. Zavarovanje za primer brezposelnosti predstavlja zavarovancem zagotavljanje socialnih prejemkov za čas, ko so brez svoje krivde ali proti svoji volji brez zaposlitve in pravice v primeru, ko njihovo delo postane nepotrebno. Za primer brezposelnosti so zavarovani delavci v delovnem razmerju, pravice iz zavarovanja pa so denarno nadomestilo, denarna pomoč, priprava na zaposlitev, povračilo prevoznih in selitvenih stroškov, posebne pravice za tiste delavce, katerih delo postane nepotrebno in pravice do zdravstvenega varstva ter pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Sredstva za kritje socialnih prejemkov se zagotavljajo predvsem iz državnega proračuna.

tudi pravice iz zdravstvenega zavarovanja, s katerimi se zagotavlja socialna varnost v primeru bolezni, poškodbe, poroda ali smrti (Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS št. 9/92, 13/93, 9/96, 29/98, 6/99, 99/01, 60/02, 126/03).

¹² Pravico do pogrebne ima oseba, ki je dokazano poravnala stroške pogreba umrlega zavarovanca (Strmčnik, 2004: 3.4-9).

¹³ Pravico do posmrtnine imajo družinski člani pokojnega zavarovanca, če jih je ta preživel do svoje smrti. Izplača se kot enkratna denarna pomoč v višini določenega večkratnika zajamčene plače (Strmčnik, 2004: 3.4-9).

4. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS št. 97/01, 76/03) določa pravice, ki so vezane na otroka in prenehajo s smrtjo otroka. S tem zakonom se ureja zavarovanje za starševsko varstvo in pravice, ki iz tega izhajajo: starševski dopust (porodniški, očetovski, za nego in varstvo otroka, posvojiteljski), starševsko nadomestilo (porodniško, očetovsko, za nego in varstvo otroka, posvojiteljsko) in pravice iz naslova krajšega delovnega časa. Zakon prav tako določa družinske prejemke, in sicer starševski dodatek, pomoč ob rojstvu otroka, otroški dodatek, dodatek za veliko družino, dodatek za nego otroka in delno plačilo za izgubljeni dohodek. Sredstva za izvajanje tega zakona se zagotavljajo v proračunu Republike Slovenije. »Pravimo, da država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino.« (Štrovs, 2000: 11-12)

Poleg omenjenih zakonov posegajo v okvir pravnega urejanja sistema socialne varnosti še drugi zakoni in predpisi, katerih ne omenjam, saj le v manjši meri sooblikujejo to področje.

2.2 ZAGOTAVLJANJE SOCIALNE VARNOSTI

Osnovna socialna varnost je pravica vsakega posameznika in obveznost države, da jo zagotavlja vsakomur (prebivalcu ali rezidentu). Eden od mehanizmov, ki jih država uporablja za zagotavljanje osnovne socialne varnosti posamezniku, so sistemi zavarovanj. Glede na to, da pomeni socialna varnost zagotavljanje eksistenčnega minimuma in ohranjanje relativnega družbenega položaja posamezniku, se ohranjanje relativnega družbenega položaja zagotavlja s sistemi socialnih zavarovanj. Kot pravi Kalčič (1996: 17) je »socialno zavarovanje sistem zagotavljanja materialne varnosti zaposlenih delavcev in njihovih družinskih članov ter obsega predvsem dajatve iz naslova osebnih (bolezen, materinstvo, invalidnost, starost, smrt) in ekonomskih zavarovanih rizikov.«

Ločimo štiri vrste socialnih zavarovanj:

1. pokojninsko zavarovanje;
2. invalidsko zavarovanje;
3. zdravstveno zavarovanje;
4. zavarovanje za primer brezposelnosti.

Formalno je socialno zavarovanje v Sloveniji definirano z naslednjimi osnovnimi elementi:

- financirano je s prispevki delodajalcev in delojemalcev ter s prispevki države iz splošnih davčnih prihodkov ali namenskih davkov;
- participacija je obvezna;
- pravica zavarovanca izhaja iz vplačanih prispevkov;
- prispevki in pravice so pogosto vezani na dohodek zavarovanca (npr. nadomestilo za porodniški dopust, pokojnine, nadomestilo za čas brezposelnosti ipd.) (Stanovnik, 2004: 187).

Iz navedenih elementov, ki definirajo sistem socialnega zavarovanja lahko razberemo, da država nadzira in sofinancira te sheme, ki praviloma pokrivajo večji del prebivalstva. Tako npr. pokojninsko zavarovanje, ki ga v Sloveniji izvaja Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, pokriva skoraj celotno aktivno populacijo. Čeprav je sistem socialnih zavarovanj definiran z zgoraj navedenimi elementi, pa vsi sistemi teh zavarovanj vsebujejo določene odklone oziroma posebnosti. To je posledica delitve socialnih zavarovanj na tri tipe:

1. obvezno zavarovanje;
2. privatno oziroma prostovoljno zavarovanje;
3. nacionalno zavarovanje.

ELEMENTI \ TIPI	PRIVATNO – PROSTOVOLJNO	OBVEZNO	NACIONALNO
AKTER	Posamezniki	Zaposleni	Državljeni
FINANSER	Zavarovanci	Zavarovanci-delojemalci Delodajalci Vlada skladi	Država (proračun)
SOLIDARNOST	Nizka - princip ekvivalence	Srednja – princip ekvivalence in horizontalna solidarnost	Visoka – vertikalna redistribucija
FUNKCIJA	Ohranjanje relativnega družbenega položaja	Zagotovitev eksistenčnega minimuma ¹⁴ in ohranjanje relativnega družbenega položaja	Nacionalni minimum socialne varnosti za vse državljanke

Tabela: 2.1: Tipi sistemov socialnih zavarovanj

Vir: Študijsko gradivo pri predmetu Sociologija socialne politike 2003/04.

2.2.1. Obvezno zavarovanje

Osnovna značilnost javnega sistema obveznih zavarovanj je t.i. »socializacija« tveganja, ki zadeva predvsem načelo vertikalne izenačenosti, tj. prerazdeljevanje dohodka in potrošnje. Prerazdeljevanje dohodka poteka v različnih dimenzijah. Z drugimi besedami, ne poteka samo od bolj premožnih k manj premožnim, temveč poteka tudi v dimenziji aktivnosti. »Sistemi socialne varnosti predstavljajo mehanizme prerazdelitve dohodkov, običajno od aktivne k neaktivni populaciji« (Cichon, 1997: 79). Prav tako poteka prerazdeljevanje v dimenziji zdravstvenega stanja (od manj bolnih k bolj bolnim), v dimenziji spola (praviloma od moških k ženskam) itd. Vse te dimenzije, po katerih se opravlja prerazdeljevanje, se pri obveznih zavarovanjih združijo. Prerazdeljevanje oziroma solidarnost kot osnovno načelo socialnih

¹⁴ Eksistenčni minimum zagotavlja država posamezniku s sistemi socialnih pomoči. Pri obveznih zavarovanjih pa to pomeni, da tistim, ki ne morejo vstopiti na trg delovne sile, prispevke plačuje država.

zavarovanj, ki je splošno civilizacijsko načelo in ga razglša vsaka politična in državna ureditev, se v okviru obveznih zavarovanj izvaja v Sloveniji tako, da so prispevki zakonsko določeni. Temeljni akt, ki ureja področje prispevkov za osnovno socialno varnost, je Zakon o prispevkih za socialno varnost (Uradni list RS št. 5/96, 18/96, 34/96, 3/98, 81/00, 97/01). Le-ta v 1. členu določa, da so prispevki za socialno varnost prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, obvezno zdravstveno zavarovanje, porodniško varstvo in za zaposlovanje.

Prispevki za socialno varnost se obračunavajo in plačujejo iz bruto prejemkov. V letu 2005 znaša v Sloveniji skupna prispevna stopnja za osnovno socialno varnost 38,2 % bruto zavarovalne osnove (plače), od tega plača delavec oziroma zavarovanec 22,1 % od bruto plače, delodajalec pa 16,1 % na bruto plačo. Prispevke za socialno varnost plačujejo zaposleni in drugi zavarovanci, delodajalci, Republika Slovenija, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Republiški zavod za zaposlovanje ter drugi zavezanci. Stopnja prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje znaša za zavarovanca 15,50 % od bruto plače, prispevek delodajalca pa 8,85 % na bruto plačo. Za obvezno zdravstveno zavarovanje prispeva zavarovanec 6,36 % od svoje bruto plače, prispevek delodajalca za zaposlene delavce pa se obračuna po stopnji 6,56 % na njihove bruto plače. Po isti prispevni stopnji sami plačujejo prispevke delodajalca tudi delavci, ki so zaposleni pri tujih in mednarodnih organizacijah ter ustanovah, tujih konzularnih in diplomatskih predstavništvih s sedežem v Republiki Sloveniji, samozaposleni in vrhunski športniki ter šahisti. Navedeni zavezanci in delodajalci morajo plačevati tudi prispevek za primer poškodbe pri delu ali poklicne bolezni po stopnji 0,53 %. Prispevek za zaposlovanje se zavarovancem obračunava po stopnji 0,14% od bruto plače, delodajalcem pa po stopnji 0,06 % na isto osnovo. Prispevek za starševsko varstvo plačujejo delavci in delodajalci po enaki stopnji 0,10 % bruto plače (priloga B).

Socialna varnost pa se posameznikom ne zagotavlja samo z obveznimi zavarovanji. Ta predstavljajo le en steber zagotavljanja socialne varnosti v okviru koncepta »treh stebrov« socialne varnosti. S prvim stebrom razumemo oblike socialne varnosti, ki so obvezne, enotne in minimalne (obvezna zavarovanja). Drugi steber so obvezna in prostovoljna dodatna zavarovanja ter varčevanja, ki pa morajo biti vsebinsko in normativno povezana z oblikami iz prvega stebra. Tretji steber predstavljajo individualna dolgoročna varčevanja in tista zavarovanja, ki niso predmet obveznih

zavarovanj (privatna zavarovanja). V zavarovalništvu so to življenjska zavarovanja, ki temeljijo na prostovoljni odločitvi vsakega posameznika. Gre torej za individualno zakonsko neobvezujočo odločitev posameznika nastalo na podlagi lastne presoje, da si s privatnim zavarovanjem zagotovi dodatno socialno varnost. Glede na koncept »treh stebrov« socialne varnosti lahko razumemo življenjsko zavarovanje, ki je oblika privatnega zavarovanja kot dopolnilo obveznim socialnim zavarovanjem pri zagotavljanju socialne varnosti.

Življenjsko zavarovanje je podrobneje predstavljeno v drugem delu diplomske naloge.

2.2.2. Obvezno »versus« privatno zavarovanje

Obvezno zavarovanje je v primerjavi s privatnim zavarovanjem bolj splošno in tudi pravice niso tako natančno določene kot pri privatnem zavarovanju. Poleg tega pravice iz naslova privatnega zavarovanja niso vezane na dohodek kot pri obveznem zavarovanju, ampak na višino zavarovalne vsote¹⁵, če gre za življenjsko zavarovanje. Privatno zavarovanje temelji na individualni pravičnosti, kar pomeni, da se upošteva zgolj individualna tveganja zavarovanca in zasleduje izključno individualne interese posameznikov (Black in Skipper, 2000: 2). Pri obveznih zavarovanjih pa je ločevanje različnih skupin prebivalstva glede na individualno stopnjo tveganja za posamezne dogodke (bolezen, brezposelnost ipd.) prepovedana. To pomeni, da npr. prispevki za zdravstveno zavarovanje ne morejo biti odvisni od spola, zdravstvenega stanja zavarovanca, starosti itd. Ravno takšno združevanje in vključevanje skupin prebivalstva, ki imajo sicer različne ravni tveganja, je posebnost obveznih zavarovanj in bistvena ločnica med obveznim in privatnim zavarovanjem (Stanovnik, 2004: 195-196). Prav tako je obvezno zavarovanje bolj odporno na obsežne in nepredvidljive dogodke (npr. na inflacijo, ekonomske depresije, vojne ipd.), zaradi katerih je v mnogih državah sploh prišlo do vzpostavitve javnega sistema obveznih zavarovanj v preteklosti. Obvezno zavarovanje za svoje delovanje in zagotavljanje pravic, za razliko od privatnih zavarovanj, ne potrebuje premoženja, temveč le zavezo države, da bo z obdavčevanjem ali predpisovanjem prispevnih stopenj zagotavljala potrebni

¹⁵ Zavarovalna vsota je z zavarovalno pogodbo določena najvišja obveznost zavarovalnice ob uresničitvi zavarovalnega dogodka (Glavaš, 2004: 3.1-42).

obseg sredstev za izplačevanje pravic. Tudi zaradi tega je participacija pri obveznih zavarovanjih obvezna, pri privatnih pa ne.

2.3. KONCEPT SISTEMA BLAGINJE

Koncept sistema blaginje se je izoblikoval v poznih 80. letih skozi sodelovanje med evropskimi družboslovci, katerih predmet preučevanja je socialna politika. »Gre za odprt in univerzalen koncept, ki ne zajema le organizacij, programov, ukrepov, s katerimi država zagotavlja socialno varnost in blaginjo državljanom, temveč tudi tiste organizacije, programe, ukrepe, ki se oblikujejo in funkcionirajo v skladu z logiko trga, pa tudi tiste, ki se oblikujejo v sferi civilne družbe in v sferi skupnosti« (Kolarič, 2002: 55). V nadaljevanju naloge je s pomočjo treh sfer akterjev opredeljena njihova vloga pri zagotavljanju socialne varnosti in blaginje posamezniku.

Glede na zgodovinski razvoj posameznih družb in v odvisnosti od specifičnih pogojev, kot so politične (splošna volilna pravica), ekonomske (industrializacija) in kulturne (razsvetljenstvo) spremembe, so se izoblikovale različne hierarhije akterjev, ki zagotavljajo socialno varnost in blaginjo posamezniku. Socialna varnost se ne zagotavlja samo z obveznimi zavarovanji. Država namreč ni edini akter, ki zagotavlja posamezniku socialno varnost. V vseh modernih državah sta prisotna še trg in civilna družba. Sfere, v katerih si posameznik zagotavlja socialno varnost in blaginjo, delimo na:

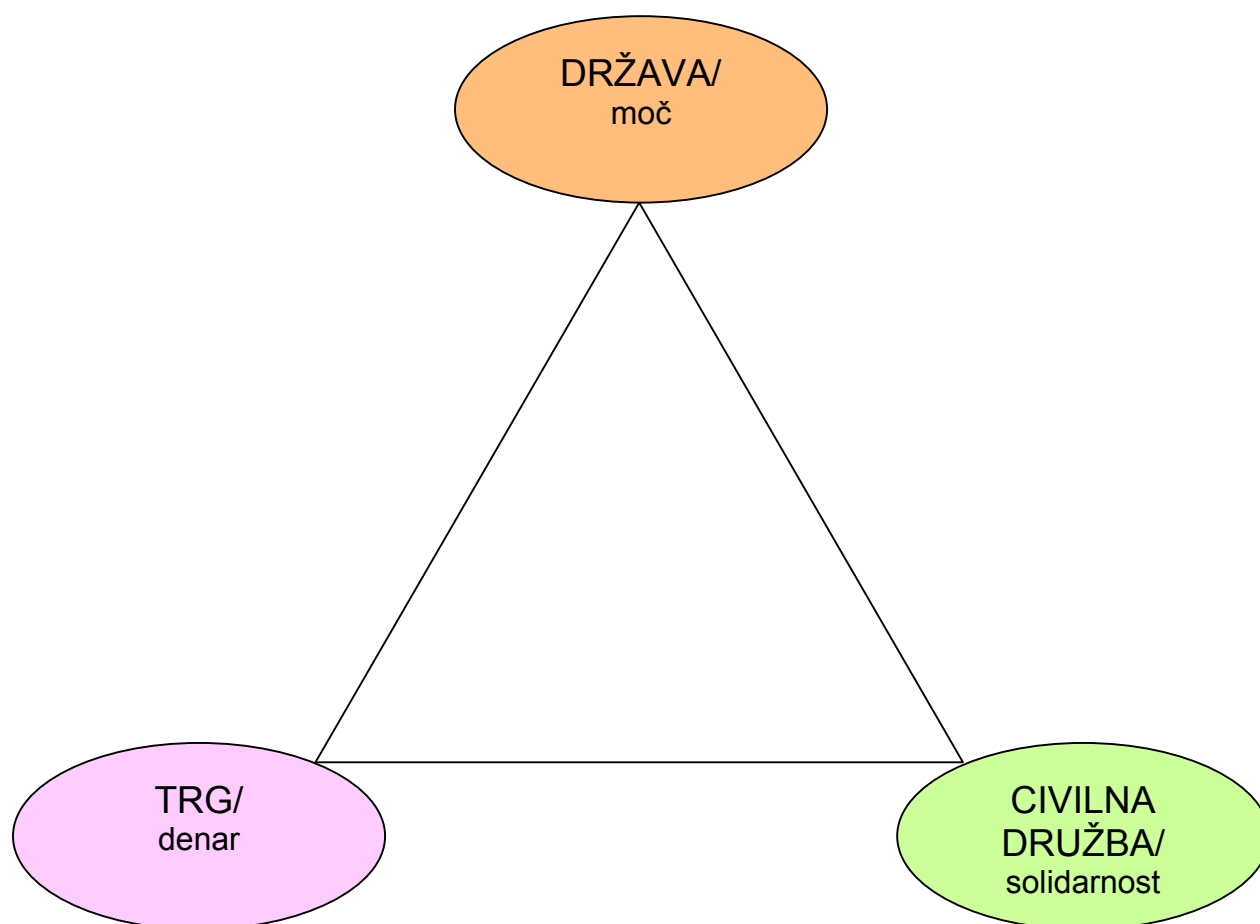
1. sfera države, kjer imajo glavno vlogo javna zavarovanja (obvezna in nacionalna);
2. sfera trga s privatnimi zavarovanji;
3. sfera civilne družbe¹⁶ z načelom solidarnosti.

Takšen sistem zagotavljanja socialne varnosti posamezniku lahko prikažemo s konceptom trikotnika blaginje¹⁷. Kot pravi Abrahamson, »/g/re za enostaven koncept, ki opredeljuje odnos med /.../ tremi sferami v sodobnih družbah«. Njegova definicija je naslednja: »Sodobna družba ima tri sfere, iz katerih posamezniki pridobivamo sredstva za zadovoljitev potreb. To so sfera trga, sfera države in sfera civilne družbe

¹⁶ V literaturi je mogoče najti številne definicije pojma civilna družba. Bryant in Taylor pa pravita, da je »/c/ivilna družba metafora za družbeni prostor, za določen del družbene realnosti, ki je med gospodinjstvo in državo in je drugačen od trga ter ponuja možnost za usklajeno ravnanje in samoorganiziranje« (Kolarič, 2002: 16).

¹⁷ »Koncept trikotnika blaginje je bil predstavljen v drugi polovici 80. let s strani avtorjev, kot so: Streeck in Schmitter, 1985, Abrahamson, 1987, in Evers, 1988« (Kolarič, 2002: 15).

/.../ oziroma sfera skupnosti. Blaginja posameznika je odvisna od obsega in kombinacij /.../ odnosov, ki mu jih uspe vzpostaviti s temi tremi sferami. Še več, za vsako od treh sfer veljajo specifični načini in instrumenti, prek katerih se zagotavljajo sredstva; instrument trga je denar, instrument države je moč in instrument civilne družbe oziroma skupnosti je solidarnost.« (Kolarič, 2002: 15)

Shema 2.1: Koncept trikotnika blaginje

Akterji v sferi države so javne agencije (Kolarič, 2002: 18), kot so:

- javni zavodi (ustanovljeni, financirani in nadzorovani s strani države), ki zagotavljajo storitve vsem državljanom pod enakimi pogoji;
- sistem obveznih socialnih zavarovanj;
- nacionalni sistemi socialnih zavarovanj;
- sistemi socialnih pomoči.

Akterji v sferi trga so profitne / komercialne organizacije (Kolarič, 2002: 18), npr. privatne zavarovalnice ipd.

V sferi skupnosti so akterji prostovoljne neprofitne organizacije¹⁸ in neformalne socialne mreže (družina oziroma gospodinjstvo, sorodstvo, sosedstvo) (Kolarič, 2002: 19).

Akterji na trgu, državni akterji in akterji civilne družbe skupaj zagotavljajo posamezniku socialno varnost in blaginjo.

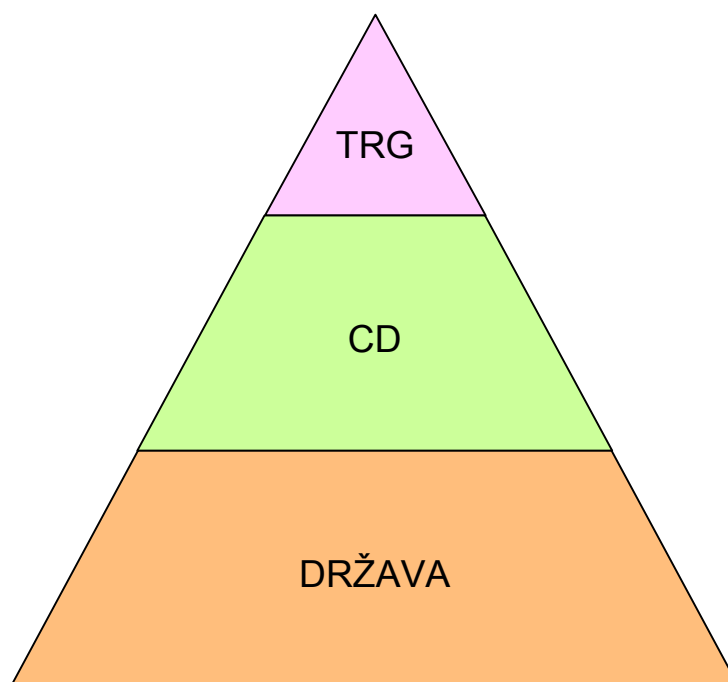
2.3.1. Vrste sistemov blaginje

Različne hierarhije sfer akterjev, ki zagotavljajo socialno varnost in blaginjo posamezniku, pomenijo tudi različne vrste sistemov blaginje. »Mesto, ki ga posamezna sfera zaseda v hierarhiji, predstavlja pomen/odgovornost/težo te sfere za zadovoljitev potreb ljudi oziroma za zagotovitev njihove socialne varnosti in blaginje« (Kolarič, 2002: 55). V sodobnih razvitih družbah lahko prepoznamo najmanj pet različnih hierarhij sfer, ki nam predstavljajo pet različnih vrst sistemov blaginje. Po Kolarič (2002: 56) so to:

- liberalni sistem blaginje;
- konservativno-korporativistični;
- socialno-demokratski;
- katoliški;
- etatistični (državno-socialistični) sistem blaginje.

¹⁸ Privatne neprofitne organizacije so orientirane v splošno družbeno korist in se delijo na profesionalne, prostovoljne ter mešane (npr. Zavod svetega Stanislava).

1. LIBERALNI SISTEM BLAGINJE se je vzpostavil v ZDA, Avstraliji in delno tudi v Angliji. Hierarhija akterjev je sledeča:

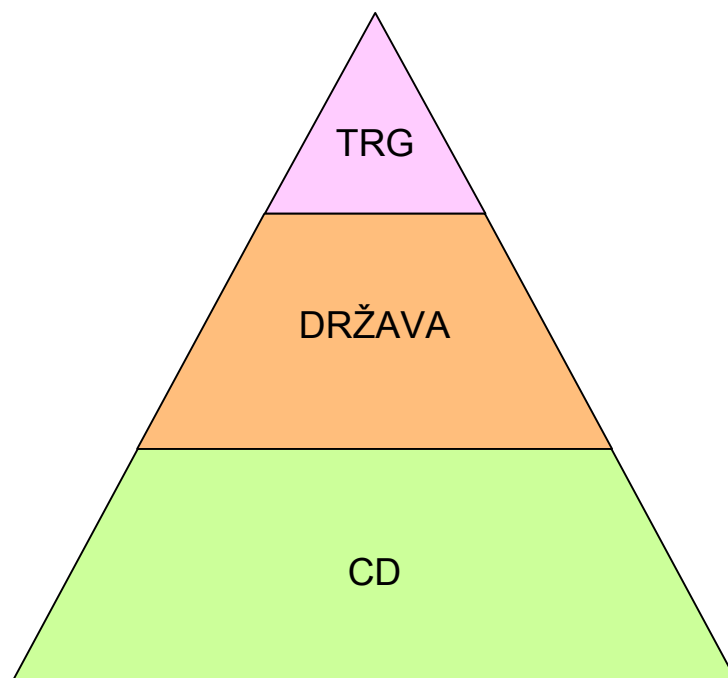

Shema 2.2: Model liberalnega sistema blaginje

OPOMBA: CD je civilna družba oziroma skupnost

Liberalni sistem blaginje temelji na predpostavki, da si lahko vsak posameznik zagotovi dobrine in storitve, ki jih potrebuje, na trgu. To pomeni, da si lahko socialno varnost »kupi«. Tisti, ki tega ne zmore, si lahko zagotovi socialno varnost v sferi lokalno organiziranih neprofitnih organizacij. Predvsem družina je tista, ki takemu posamezniku pomaga. Samo za tiste, ki si ne morejo zagotoviti socialne varnosti ne na trgu in ne v sferi civilne družbe, poskrbi država. Praviloma poskrbi država za te posameznike z ukrepi, ki temeljijo na principu preverjene potrebe. Socialno-politična vloga države je v tem sistemu rezidualna (obrobna) in je na zadnjem mestu v hierarhiji (Kolarič, 2002: 58).

2. KONZERVATIVNO-KORPORATIVISTIČNI SISTEM BLAGINJE se je vzpostavil v srednji Evropi. Prototip tega modela je Nemčija. Hierarhija akterjev je sledeča:

Shema 2.3: Model konzervativno-korporativističnega sistema blaginje

OPOMBA: TRG oziroma kvazi trg¹⁹, CD je civilna družba oziroma skupnost

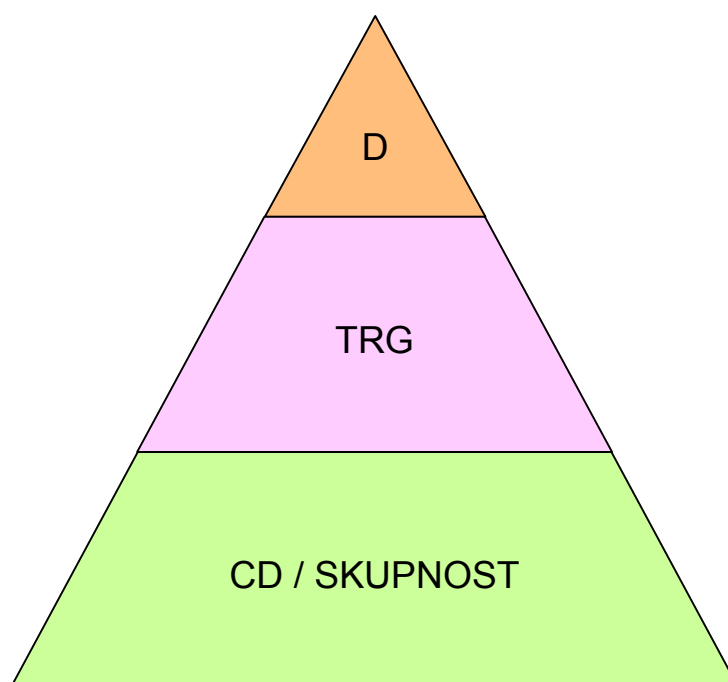
Ta sistem blaginje se razlikuje od liberalnega po vlogi oziroma pomenu, ki ga ima država. Njena odgovornost za socialno varnost in blaginjo državljanov je večja kakor v liberalnem modelu in je na drugem mestu v hierarhiji. Država deluje v dveh smereh:

1. prisili vse posameznike, ki vstopijo na trg delovne sile, da se vključijo v obvezne sisteme socialnih zavarovanj. S tem jim pomaga, da si skozi obvezna zavarovanja zagotovijo osnovno socialno varnost. Država torej omogoči, da posameznik pridobi storitve za zagotavljanje osnovne socialne varnosti na kvazi trgu, zato je trg še vedno na prvem mestu v hierarhiji;
2. poskrbi za tiste posameznike, ki na trg dela ali ne morejo vstopiti ali iz trga dela za vedno izpadejo. Pri neprofitnih organizacijah naroči socialno-varstvene storitve za posameznike, ki niso vključeni v obvezne sisteme socialnih zavarovanj. V zameno za to, da neprofitne organizacije zagotavljajo naročene

¹⁹ Kvazi trg je transformacija trga zaradi koncesijskih pogodb med javnimi/obveznimi zavarovalnimi skladi in zasebnimi profitnimi organizacijami kot producentkami storitev (Kolarič, 2002: 59).

storitve za te posameznike, država v veliki meri sofinancira njihovo delovanje (Kolarič, 2002: 58-59).

3. SOCIALNO-DEMOKRATSKI SISTEM BLAGINJE je značilen za skandinavske države (Švedska, Danska, Norveška, Finska), zato ga imenujemo tudi skandinavski model. V tem modelu, ki temelji na principu univerzalnosti, ima posameznik že kot državljan pravico do socialne varnosti in blaginje. Hierarhija akterjev je naslednja:

Shema 2.4: Model socialno-demokratskega sistema blaginje

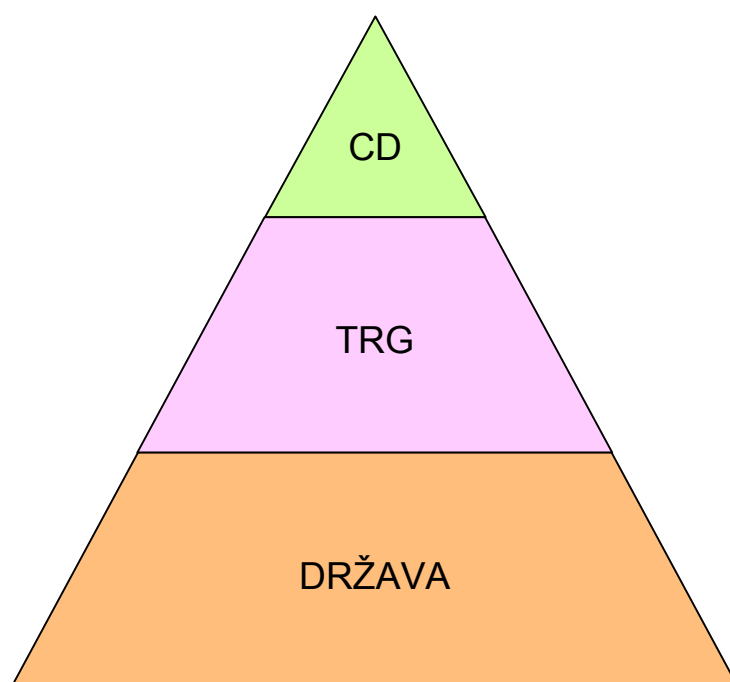
OPOMBA: D je država

V tem sistemu blaginje je odgovornost države za socialno varnost in blaginjo državljanov na prvem mestu v hierarhiji. Država zagotavlja socialno varnost preko zelo močnega javnega sektorja (javnih neprofitnih organizacij), univerzalnih programov in socialnih pravic državljanov. Tisti posamezniki, ki s tem, kar jim nudi javni sektor, niso zadovoljni, pa lahko pridobijo storitve na trgu, vendar morajo za njih plačati.

V sferi civilne družbe imajo neprofitne organizacije predvsem vlogo posredovanja med posameznikom in državo. Opozarjajo na to, da posameznikove specifične potrebe niso zadovoljene. V tem modelu lahko govorimo o procesu »defamilizacije«,

saj je vloga družine pri zagotavljanju socialne varnosti svojim članom zelo mala. Za vzdrževanje takšnega sistema pa plačujejo državljani visoke davke (Kolarič, 2002: 59).

4. KATOLIŠKI SISTEM BLAGINJE temelji na principu subsidiarnosti in je značilen predvsem za južno evropske države (Italija, Portugalska, Španija). Hierarhija akterjev je sledeča:

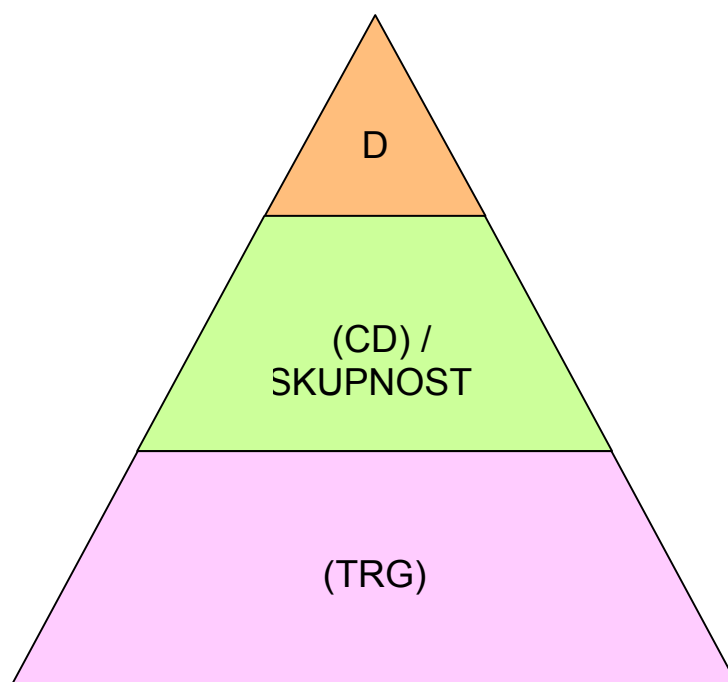

Shema 2.5: Model katoliškega sistema blaginje

OPOMBA: CD je civilna družba oziroma skupnost

Primarno skrb za zagotavljanje socialne varnosti in blaginje posameznika imajo neformalne socialne mreže (družina, sorodstvo, prijatelji). Nefitne organizacije so ustanovljene, financirane in nadzorovane predvsem s strani katoliške cerkve. Le-ta z mrežo svojih vrtcev, šol ipd. skrbi za socialno varnost posameznikov. Vloga trga je povezana z zasebnimi zavarovalnimi shemami in je na drugem mestu v hierarhiji. Le če sfera civilne družbe in trga ne zmoreta zagotoviti socialne varnosti posamezniku, nastopi država (s shemami socialnih pomoči ipd.) (Kolarič, 2002: 60).

5. DRŽAVNO-SOCIALISTIČNI SISTEM BLAGINJE je značilen predvsem za bivše socialistične države. Hierarhija akterjev si sledi tako:

Shema 2.6 Model državno-socialističnega sistema blaginje

OPOMBA: D je država

Najpomembnejši akter zagotavljanja socialne varnosti je bila država. Nastopala je kot edini producent storitev za pokrivanje potreb socialne varnosti. Vendar sredstva, ki jih je zagotavljala država, niso zadostovala za zadovoljitev vseh potreb posameznikov. Zato so veliko breme za zagotavljanje socialne varnosti in blaginje svojih članov nosile neformalne socialne mreže. Vloga civilne družbe je bila omejena in nadzorovana s strani države, medtem ko je bila dobrodelna dejavnost cerkve prepovedana. Opravljanje storitev za zagotavljanje socialne varnosti in blaginje na trgu je bilo zakonsko prepovedano, zato je obstajal le sivi in črni trg. Trga v sferi produkcije legalno ni bilo (Kolarič, 2002: 60).

Čeprav je za vse modele sistemov blaginje značilna poudarjena vloga države, obstajajo med posameznimi modeli pomembne razlike glede obsega in kvalitete državne intervencije na tem področju. Država posega na področje socialne varnosti,

ker imajo dobrine socialne varnosti značaj meritornih dobrin²⁰, katerih potrošnja ustvarja predpogoj za dostojno življenje. Dejstvo je, da so osnovni argumenti za javno financiranje socialnih izdatkov neekonomski, kajti le javno financiranje zagotavlja tudi želen obseg specifičnega egalitarizma oziroma solidarnosti (Stanovnik, 2004: 185-186).

»V model socialne politike v Sloveniji (pri čemer razumemo socialno politiko kot regulacijo odnosov med različnimi akterji, ki zagotavljajo socialno varnost posamezniku, op. L.F.) se postopoma vnašajo elementi konservativno-korporativističnega sistema blaginje, zlasti princip subsidiarnosti. To pomeni, da se odgovornost posameznika za lastno socialno varnost povečuje, postaja primarna, vloga države pri tem pa se zmanjšuje« (Črnak Meglič, 1998: 10). Področje solidarnosti in vzajemnosti se oži in umika pogodbenim in tržnim instrumentom urejanja odnosov med posamezniki in drugimi subjekti.

²⁰ Meritorne dobrine so dobrine posebnega družbenega pomena in imajo naslednje značilnosti:

- njihova potrošnja povzroča pozitivne zunanje učinke;
- njihova potrošnja bi bila manjša od družbeno zaželene, če bi odločitev prepustili posamezniku;
- zanje je značilen nek specifičen egalitarizem, saj si družba ne želi prevelikih razlik pri potrošnji oziroma oskrbi s temi dobrinami (Stanovnik, 2002: 153).

3. OPREDELITEV PRIVATNIH ZAVAROVANJ

Človekov razvoj so vseskozi spremljali različni dogodki, nekateri izmed njih so imeli zanj škodljive posledice. Zato je človek skozi čas razvijal različne oblike ukrepov, da bi zaščitil sebe, svojo družino in premoženje pred dogodki, ki so ogrožali njegov obstoj. Od prvotne samozaščite, ki jo je organiziral vsak posameznik zase oziroma za svojo družino, je z razvojem skrb za zaščito postala stvar širše družbene skupine, v kateri je živel. Organizirala se je skupna zaščita pred določenimi nevarnostmi, ki je omogočala večjo varnost. V okviru te skupne zaščite se je dokaj zgodaj začela pojavljati posebna dejavnost, katere skrb je bila odprava posledic po nastopu določenih škodnih dogodkov, ki jih človek z drugimi sistemi zaščite ni mogel preprečiti. Organiziranje takšne vrste zaščite poteka še danes, in sicer v okviru posebne dejavnosti, ki jo imenujemo zavarovanje²¹. Potreba po zavarovanju je že v davni preteklosti nastala zaradi stalne ogroženosti ljudi, njihovega premoženja in bivanja od nečesa nepredvidljivega. Izraz zavarovanje tako izhaja iz izraza varovanje (Flis, 1999: 4).

V pogovornem jeziku se pojem zavarovanje uporablja v različnih pomenih. Ne glede na različno uporabo pojma je potrebno ločiti pojem zavarovanje, ki se nanaša na organizacijo (zavarovatelja oziroma zavarovalnico²²), ki na podlagi zavarovalne pogodbe²³ prevzame zavarovalno kritje in zavarovanje v smislu zavarovalnega razmerja, npr. življenjsko zavarovanje. Zavarovanje premoženja in oseb se na sedanji stopnji razvoja izvaja praviloma kot posebna gospodarska in družbena dejavnost, katere cilj je ustvarjanje ekonomske varnosti pred nastankom škodnih dogodkov (Ivanjko, 1999a: 12).

²¹ Beseda zavarovanje v različnih jezikih (hrvaško in srbsko: osiguranje, francosko: assurance, nemško: Versicherung, angleško: insurance, italijansko: assicurazione, rusko: strahovanje) etimološko pomeni varnost pred določenim dogodkom ali dejstvom in kaže na univerzalen pojem za varnost, jamstvo, zaščito (Ivanjko, 1999a: 11).

²² Zavarovalnica je gospodarski subjekt, ki ponuja zavarovalne storitve in opravlja zavarovalne posle (Jakopanec-Levart, 2004: 1.3-1). Zakon o zavarovalništvu (Ur. l. RS, št. 13/2000, 31/00, 91/00, 21/02, 29/03, 50/04) v prvem odstavku 2. člena določa, da so zavarovalni posli sklepanje in izvrševanje pogodb o premoženjskem in življenjskem zavarovanju ali pozavarovanju, razen obveznih socialnih zavarovanj. Temeljna dejavnost zavarovalnic je zavarovanje oseb in premoženja.

²³ Zavarovalna pogodba je ena izmed pogodb civilnega in gospodarskega prava. Obligacijski zakonik (Ur. l. RS, št. 83-4287/01) v 921. členu določa: »Z zavarovalno pogodbo se zavarovalec zavezuje, da bo zavarovalnici plačal zavarovalno premijo ali prispevek, zavarovalnica pa se zavezuje, da bo, če se zgodi dogodek, ki pomeni zavarovalni primer, izplačala zavarovancu ali nekemu tretjemu zavarovalnino ali odškodnino ali storila kaj drugega«.

Ob poskusu definiranja pojma zavarovanje naletimo na različne pristope k obravnavanju zavarovanja, zato obstajajo različne opredelitve tega pojma. Enotne definicije zavarovanja ni mogoče najti, saj se v zavarovanju pojavljajo različni elementi, ki imajo različen pomen z ekonomskega, pravnega in tehničnega vidika. V splošnem pa obstajata v zavarovalni teoriji dve definiciji privatnega zavarovanja. Gledano iz finančnega zornega kota je zavarovanje »finančni dogovor, ki razprši stroške nepričakovanih izgub med članice dogovora« (Dorfman, 1998: 3). To je tudi definicija, ki jo je v osnovi uporabljal dr. Jože Boncelj²⁴, ki pravi: »Zavarovanje je ustvarjanje gospodarske varnosti z izravnanim gospodarskih nevarnosti« (Boncelj, 1983: 13). Opredelitev je razširil v misel: »Zavarovanje je gospodarska institucija, ki ustvarja gospodarsko varnost z združevanjem različnih objektov zaradi izravnavanja nevarnosti« (Boncelj, 1983: 13). Zavarovalni sistem namreč porazdeli stroške škod z zbiranjem zavarovalne premije²⁵ od vsakega udeleženca oziroma zavarovalca²⁶ v sistemu. V zameno za plačano premijo se zavarovatelj oziroma zavarovalnica zaveže za plačilo škode v primeru vnaprej definiranega zavarovalnega dogodka²⁷. Nemški klasik v zavarovalniški znanosti Manes je dejal: »Zavarovanje je vzajemno zadovoljevanje potreb številnih in na enak način ogroženih oseb, ki nastanejo slučajno, in jih je mogoče oceniti.« (Bijelič, 1998: 3)

Po pravni definiciji je v ospredju pravno razmerje in se glasi: »Zavarovanje je pogodbeni dogovor med pogodbenima strankama, pri katerem se ena stran (zavarovalec) zaveže, da bo plačevala dogovorjeno premijo drugi strani (zavarovalnici). Druga stran (zavarovalnica) pa se zaveže, da bo prevzela obveznost pokritja škod zavarovalcu« (Dorfman, 1998: 563). Pri poskusih opredelitve zavarovanja s pravnega vidika pa ne moremo mimo Obligacijskega zakonika (Ur. l. RS, št. 83-4287/01), ki v 921. členu preko zavarovalne pogodbe opredeljuje

²⁴ Dr. Jože Boncelj je priznani teoretik zavarovanja, ki je leta 1985 za svoje temeljno delo Zavarovalna ekonomika, prejel nagrado Sklada Borisa Kidriča. V svojih razpravah je ugotavljal, da vseobsežne opredelitve pojma zavarovanje še ni odkril nihče.

²⁵ Zavarovalna premija je znesek, ki je plačan za zaščito pred tveganji, ki ogrožajo zavarovanca (Starman, 2004: 1.1-1).

²⁶ Zavarovalec je oseba, ki sklene z zavarovalnico zavarovalno pogodbo in plačuje premijo (Glavaš, 2004: 3.1-41).

²⁷ V praksi se uporablja več besed, ki označujejo zavarovalni dogodek. Nemška literatura navaja izraz *Versicherungsfall*, kar v prevodu pomeni zavarovalni primer. V angleški literaturi zasledimo *Insured event*, kar v prevodu pomeni zavarovalni dogodek. V slovenski literaturi pa se uporabljata oba pojma, vendar je v praksi pogostejše uporabljen slednji. »Zavarovalni dogodek je dogodek, ki nastane zaradi nevarnosti, ki je z zavarovalno pogodbo pokrita in zaradi katere je nastala škoda na zavarovanem predmetu. Za sklenitev zavarovanja proti določenemu tveganju mora biti zavarovalni dogodek v prihodnosti negotov in neodvisen od izključne volje pogodbenih strank« (Starman, 2004: 1.1-1).

zavarovanja podobno kot Dorfman. Takšno pojmovanje privatnega zavarovanja je široko sprejeto, razen v primeru premoženjskih zavarovanj. »Reči smemo, da v pravni teoriji prevladuje pojmovanje zavarovanja, ki loči premoženjsko in osebno zavarovanje, pri čemer gre pri premoženjskih zavarovanjih za oškodovalni vidik, medtem ko gre pri osebnih zavarovanjih za zagotovitev določene ekvivalentne prestacije²⁸. Zavarovanje kot dejavnost izključuje aleatornost²⁹, čeprav je pri zavarovalni pogodbi aleatornost eden od bistvenih elementov.« (Šinkovec, 2001: 919)

Pravo znanstveno razlago zavarovanja kot gospodarske kategorije je podal Karl Marx, ki je v svojih delih poudarjal nujnost obstoja rezervnega sklada (iz katerega se oblikuje tudi zavarovalni sklad). Ta sklad je gospodarska nujnost, iz katerega se financira odpravljanje škod, ki so posledica elementarnih in podobnih nezgod (Bijelić, 1998: 3).

Iz zgoraj povedanega sledi, da je naloga zavarovanja, da številna tveganja, ki so jim zavarovanci izpostavljeni, prerazporedi na vse zavarovance, in da upravičencu izplača ustrezno nadomestilo za utrpelo škodo ali ustrezno zavarovalno vsoto v skladu s sklenjeno zavarovalno pogodbo (Bijelić, 1998: 4). Glede na to je bistvo zavarovanja »porazdelitev izgub med skupino ljudi, ki so izpostavljenim enakim rizikom« (Bogataj, 1998: 6). V splošnem pa velja pravilo, da zavarovalnica sprejme v zavarovanje tista tveganja, ki so dovolj razpršena, in katerih pogostost pojavitve sledi zakonu velikih števil³⁰.

Zavarovanje kot gospodarsko dejavnost imenujemo zavarovalništvo. Zavarovalništvo je sistem organiziranih oblik zavarovanja oziroma zavarovalne dejavnosti. Pri tem je potrebno ločiti pojem zavarovalništva od zavarovalstva, saj zavarovalništvo ne vključuje obveznih socialnih zavarovanj. Kot pravi Ivanjko (1999a: 13): »Zavarovalstvo je partner države in družbe kot celote na področju uresničevanja kolektivne in individualne socialne varnosti ljudi in ni dejavnost, s katero se izključno zasledujejo individualni pridobitni interesi posameznikov«. Tako lahko zaključim, da so privatna zavarovanja tista, s pomočjo katerih si vsak posameznik povečuje lastno

²⁸ Obveznosti.

²⁹ Nedoločnost.

³⁰ Bernoullijev zakon velikih števil poenostavljeno povedano trdi, da se ob dovolj velikem številu ponovitev nekega slučajnega dogodka, le-ta ponovi približno tolikokrat, kolikor je matematična verjetnost tega dogodka (Šenk, 2004: 3.1-32).

socialno varnost, saj gre za individualno prilagojena zavarovanja individualnim potrebam posameznika.

3.1. FUNKCIJE ZAVAROVANJ

Položaj in vloga vsake gospodarske dejavnosti v narodnem gospodarstvu sta določena po njenih funkcijah. S tem je določen tudi njen pomen za družbo in za posameznika ter njena specifična teža v primerjavi z drugimi gospodarskimi dejavnostmi. Enako velja tudi za zavarovanje.

»Na sodobni stopnji družbenogospodarskega razvoja pomeni zavarovanje ekonomski, matematični in pravni fenomen novega časa, ki je namenjeno varstvu fizičnih in pravnih subjektov zoper različne rizike. V zvezi s tem ima zavarovanje različne družbene in psihološke funkcije, predvsem pa zmanjšuje strah pred eksistenčnimi tveganji.« (Ivanjko, 1997b: 173)

Osnovna funkcija zavarovanja je varovanje posameznikovega premoženja, tako da se iz prispevkov mnogih, ki so izpostavljeni enakim tveganjem, izplača zavarovalnina³¹ tistim, ki se jim zgodi zavarovalni dogodek ali tistim, ki so upravičeni do izplačila ob zavarovalnem dogodku.

Boncelj (1983: 180-195) ločuje pet pglavitnih funkcij zavarovanja:

1. ustvarjanje gospodarske varnosti;

Gospodarska varnost je gotovost, da bo morebitna škoda nadomeščena (z zavarovanjem). Takšno gospodarsko varnost uresničujejo zavarovalnice sproti in neprestano s plačili dospelih odškodnin. Njen namen je izravnavanje nevarnosti oziroma časovno in prostorsko uresničevanje gospodarske varnosti. Ta funkcija je najpomembnejša funkcija zavarovanja.

2. izravnavanje nevarnosti;

Izravnavanje nevarnosti vključuje vrsto med seboj povezanih in časovno sledečih si delnih funkcij. Te so: prenašanje nevarnosti, prevzemanje nevarnosti, nošenje nevarnosti, porazdeljevanje nevarnosti, izravnavanje nevarnosti in odpravljanje nevarnosti.

³¹ Zavarovalnina je izplačilo v naprej dogovorjene zavarovalne vsote. Zavarovalna vsota pa je z zavarovalno pogodbo določena najvišja obveznost zavarovalnice ob uresnitvi zavarovalnega dogodka (Glavaš, 2004: 3.1-42). Po odškodninskem načelu zavarovalnina ne sme preseči škode in vrednosti zavarovane stvari oziroma zavarovalne vsote (Pavčnik, 2003: 431).

3. odpravljanje motenj v gospodarskem delovanju;

Vsak gospodarski subjekt je z drugimi gospodarskimi subjekti povezan v narodno gospodarstvo, gospodarska dejavnost, ki jo opravlja, pa z gospodarsko dejavnostjo drugih gospodarskih subjektov v narodnogospodarski proces. Motnja v gospodarskem delovanju posameznega gospodarskega subjekta je tako hkrati motnja v funkcioniranju narodnega gospodarstva. Za obvladovanje motenj v gospodarskem delovanju je potrebno zavarovanje, ki prevzema in nosi točno določene nevarnosti in morebitno gospodarsko škodo. Prevzame in nosi pa škodo tako, da jo nadomesti. Zato ima odpravljanje motenj v gospodarskem delovanju z zavarovanjem velik pomen za narodno gospodarstvo in je pomembna zavarovalna funkcija.

4. ohranjanje nepretrganosti narodnogospodarskega procesa;

Ohranjanje nepretrganosti narodnogospodarskega procesa, poleg preventivne in represivne dejavnosti, institucionalizirano, sistematično in najboljše omogoča zavarovanje. Po prejetju odškodnine, s katero se nadomesti utrpela škoda, gospodarski subjekt ponovno prične s svojo gospodarsko dejavnostjo. S tem se odpravi začasna pretrganost narodnogospodarskega procesa. To pa pomeni, da z zavarovanjem vzpostavljamo kontinuiteto narodnogospodarskega procesa.

5. ohranjanje življenjske ravni;

Vsak posameznik je izpostavljen različnim tveganjem (bolezen, nezgoda, invalidnost, starost, smrt, brezposelnost), on ali njegovi svojci pa nosijo škodo, ki ob tem nastane. Vsa ta tveganja, razen brezposelnosti³², prizadenejo tako ali drugače fizično in gospodarsko celovitost posameznika. Vsak od teh dogodkov pa vpliva na življenjsko raven posameznika. Z zavarovanjem oseb zoper škode zaradi navedenih tveganj se ohranja življenjska raven posameznika in njegove družine.

Zaradi omenjenih funkcij predstavlja življenjsko zavarovanje v sodobnih evropskih državah najbolj pogosto obliko zavarovanja, saj je prilagojeno potrebam in finančnim faktorjem posameznika (Ivanjko, 1999b: 66). Prav tako pa ima z narodnogospodarskega vidika veliko pozitivnih učinkov, med drugimi tudi zmanjšanje pritiskov na proračunsko reševanje socialnih problemov v družbi (Gorišek, 1997: 7).

³² Brezposelnost prizadene le gospodarsko celovitost posameznika.

3.2. RAZVRŠČANJE ZAVAROVANJ

Zavarovanja razvrščamo na osnovi različnih meril tako zaradi predpisov kot tudi zaradi potreb statističnega spremljanja zavarovanj. Najpogosteje delimo zavarovanja po načinu odločanja, po predmetu zavarovanja in po panogah (Starman, 2004: 1.1-5).

Po načinu odločanja delimo zavarovanja na:

- **javna zavarovanja**, ki jih predpisuje država s svojimi predpisi in zakoni (obvezna, nacionalna);
- **privatna zavarovanja**, ki so prostovoljna, saj se zavarovanci o njih prostovoljno odločajo in sklepajo individualne pogodbe z zavarovalnico.

Največkrat uporabljena delitev zavarovanj je delitev po panogah, ki temelji na sorodnosti tveganj, ki jih zavarovanja pokrivajo. Ta delitev ima po panogah podrobnejše razvrščanje na skupine, in sicer:

- 1) **skupina premoženjskih zavarovanj**;
- 2) **skupina zavarovanj motornih vozil**;
- 3) **skupina transportnih in kreditnih zavarovanj**;
- 4) **skupina osebnih zavarovanj** (Starman, 2004: 1.1-5 – 1.1-6).

Ob različnih delitvah, ki se uporabljajo v zavarovalniški praksi, se vse bolj uveljavlja tudi uradno sprejeta delitev zavarovanj. Slovenija je leta 2000 z Zakonom o zavarovalništvu (Ur. l. RS, št. 13/2000, 31/00, 91/00, 21/02, 29/03, 50/04) sprejela evropske standarde razvrščanja zavarovanj v skupine zavarovanj (skupno 23 skupin) in vrste zavarovanj (skupno 87 vrst). Natančna zakonska opredeljena delitev zavarovanj, glede na glavne nevarnosti, ki jih ta zavarovanja krijejo, je v prilogi C.

Glede na pravne značilnosti pogodbenega urejanja imenuje Ivanjko (1999a: 21) privatno zavarovanje **pogodbeno** zavarovanje, ki je prostovoljno in individualno ter se deli po različnih merilih. Primarna delitev pogodbenega zavarovanja temelji na obliki zavarovalne dajatve zavarovalnice glede na to, ali zavarovalnica plača nadomestilo za nastalo škodo (škodno zavarovanje) ali pa izplača v naprej dogovorjeno zavarovalno vsoto (vsotno zavarovanje³³).

³³ V to skupino sodijo vsa zavarovanja, kjer je na zavarovalni polici navedena zavarovalna vsota. Pri vsotnih zavarovanjih se zavarovalnica ob nastanku zavarovalnega dogodka zaveže izplačati v naprej dogovorjeno zavarovalno vsoto (Ivanjko, 1999a: 21).

Pogodbeno zavarovanje pa se glede na predmet zavarovanja deli na:

- **premoženjsko zavarovanje;**
- **osebno zavarovanje.**

Osebna zavarovanja, »ki zagotavljajo socialno varnost fizičnim osebam« (Ivanjko, 1999a: 163), se naprej delijo na življenjska, pokojninska, nezgodna in zdravstvena zavarovanja. V nadaljevanju diplomskega dela bom podrobneje predstavila življenjsko zavarovanje.

4. ŽIVLJENJSKO ZAVAROVANJE

Življenjsko zavarovanje je osebno zavarovanje, katerega temeljna značilnost je, da zavaruje nevarnost, ki se uresničuje v obliki smrti, telesne poškodbe ali okvare človekovega zdravja (Ivanjko, 1999a: 163). Predmet osebnega zavarovanja ni oseba, ampak finančno tveganje posameznika ali družine (Balkovec, 2000: 95). »Življenjsko zavarovanje je namenjeno zagotavljanju finančnih sredstev posameznika proti različnim nepričakovanim tveganjem in negotovostim ter predstavlja pomemben dejavnik večanja socialne varnosti, tako za posameznika in njegovo družino, kot za širšo družbo« (Black in Skipper, 2000: 52-53). Tveganje oziroma nevarnost se uresničuje na osebni vrednosti človeka, ki pa se ne more izraziti v obliki materialne vrednosti. Cilj osebnega zavarovanja torej ni nadomestilo škode, temveč izplačilo v naprej dogovorjene zavarovalne vsote ob nastopu zavarovalnega dogodka.

V pogodbah o življenjskem zavarovanju se višina zavarovalne vsote, ki jo mora zavarovalnica plačati, določi v zavarovalni polici³⁴ po sporazumu med pogodbenimi strankami. To je tudi bistvo tega zavarovanja, ki odseva v dejstvu, da se zavarovalnica zaveže izplačati ob nastanku zavarovalnega dogodka določeno zavarovalno vsoto, ki pa se ne ravna po škodi, temveč je višina le-te predmet dogovora med zavarovalnico in zavarovancem³⁵.

V razvitih ekonomijah je življenjsko zavarovanje označeno kot nujni in temeljni element individualnega in družinskega finančnega programa ali življenjskega načrta. »Solomon S. Huebner v svojem delu »The Economics of Life Insurance«, ki je

³⁴ Polica je dokazna listina o tem, da je bila sklenjena zavarovalna pogodba in kakšna je njena vsebina (Ristin, 2004: 1.10-8).

³⁵ Zavarovanec je oseba, katere premoženjski interes je zavarovan. Pri življenjskem zavarovanju je to oseba, od katere življenja, smrti, invalidnosti ali okvare zdravja je odvisno izplačilo zavarovalne vsote (Ristin, 2004: 1.10-7).

nastalo že leta 1930, poudarja, da je hranitelj družine (breadwinner) dolžan materialno zavarovati sebe in tiste svoje družinske člane, ki so od njega finančno odvisni. Huebner še dodaja, da obveza hranitelja (zagotoviti materialno varnost svojim družinskim članom) ne preneha z njegovo smrtjo, ampak mora trajati tudi oziroma predvsem po njej.« (Končina v Bogataj, 1998: 4)

Ob obveznem (kot prvem stebru socialne varnosti) in prostovoljnem dodatnem zavarovanju (kot drugem stebru socialne varnosti), uvrščamo življenjska zavarovanja v t.i. tretji steber sistema socialne varnosti (Ivanjko, 1999b: 64). To pa pomeni, da je življenjsko zavarovanje pomembno dopolnilo obveznim socialnim zavarovanjem pri zagotavljanju socialne varnosti.

4.1. RAZVOJ ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ

Ena od temeljnih človekovih potreb je potreba po varnosti. Zgodnje družbe so zadovoljevale to potrebo v plemenski skupnosti, kasnejše družbe pa v krogu velike družine. Ves čas je bila skrb posameznika usmerjena tako v varnost njegovega življenja kot tudi v varnost njegove družine in premoženja, ki ga je posedoval. Z ekonomskim razvojem in z individualizacijo človeka so se te vezi zrahljale. Kot reakcija na rahljanje družinskih vezi, ki so zagotavljevale posamezniku primarno socialno varnost, so se pojavila zavarovanja (Bogataj, 1998: 14).

»Najstarejši zapis, ki govori o zavarovanju kot instituciji, je vsebovan v Hamurabijevem zakoniku³⁶ iz leta 1750 pred našim štetjem. Vseboval je posebno določilo, ki je obvezovalo državo, da poskrbi za nepreskrbljeno družino državljana samohranilca, ki je bil ubit pri roparskem napadu na trgovsko karavano.« (Bogataj, 1998: 14)

V srednjem veku so neko obliko življenjskega zavarovanja nudila družinam pokojnih ali obolelih cehovskih mojstrov cehovska združenja obrtnikov in trgovcev. Obvezali so se, da bodo v primeru mojstrove smrti preživljali družino in šolali njegove otroke. Prve oblike družb za vzajemno pomoč so bile Prijateljske družbe³⁷ v Angliji, ki so imele svoj statut, svojega upravnika in upravni odbor, ki je bil voljen s strani članov skupnosti za vzajemno pomoč. Za razliko od cehov le-te niso bile organizirane na

³⁶ Hamurabijev zakonik je zakonik babilonskega vladarja Hamurabija. Je najpomembnejši zapis orientalskega prava in je ohranjen skoraj v celoti. Vsebuje 282 določb z različnih pravnih področij. Znan je po talionskem načelu in zrcalečih se kaznih (Pavčnik, 2003: 107).

³⁷ The English Friendly Societies

podlagi trgovskih in obrtnih interesnih združenj. Prijateljske družbe v Angliji so prispevke posameznikov določale na osnovi ocen potreb posameznikov glede na njihove pravice in ne glede na starost člana. Tako je bil velik del bremena prenesen na mlade, zdrave državljane. To je povzročilo, da ni bilo priliva novih zavarovancev in zaradi staranja članov so ta združenja propadla. Prvi primer matematičnega pristopa k oblikovanju pravil za delovanje dolgoročnega zavarovanja je primer iz Škotske. Oblikovan je bil leta 1743 za potrebe socialnega varstva družin umrlih duhovnikov. Zasnova sklada je bila tako varno oblikovana, da deluje še danes (Bogataj, 1998: 14-15).

»V Franciji je leta 1689 Lorenzo Tonti pod okriljem Ludvika XIV. izdelal prvo rentno zavarovalno shemo, po kateri so zavarovanci po določeni dobi vplačevanja premij pridobili dosmrtno rento. Po njihovem ustanovitelju so se podjetja, ki so ponujala podobne storitve, imenovala »tontine« in so se razširila po vsej Franciji, Nizozemski in Angliji.« (Bogataj, 1998: 15)

Prva prava zavarovalnica za vzajemno zavarovanje je bila »The Life Assurance and Annuity association« v Angliji. To bi lahko prevedli kot Zveza za življenjska in rentna zavarovanja. Končala je v velikih dolgovih in propadla 46 let kasneje. Najstarejša še delujoča zavarovalnica za življenjska zavarovanja pa je zavarovalnica Equitable, ki je bila ustanovljena leta 1756 v Angliji (Bogataj, 1998: 15).

4.1.1. Razvoj življenjskih zavarovanj v Sloveniji

Za boljše razumevanje sedanjega stanja življenjskih zavarovanj v Sloveniji, bom na kratko predstavila, kako je potekal dosednji razvoj življenjskih zavarovanj na tem območju³⁸.

Prvi poskus življenjskega zavarovanja je bil v 2. polovici 19. stoletja, ko je bila leta 1872 ustanovljena Zavarovalna banka Slovenije, ki je nudila življenjska zavarovanja za primer smrti in doživetja. Ta poskus je propadel že leta 1885 (Bogataj, 1998: 15). Pravo slovensko zavarovalništvo se je začelo šele leta 1900 z ustanovitvijo vzajemne zavarovalnice »Vzajemna« v Ljubljani. »Vzajemna je uvedla življenjska zavarovanja šele leta 1919, še prej pa je od leta 1904 za Nižjeavstrijsko deželno življenjsko in rentno zavarovalnico na Dunaju posredovala življenjska in nezgodna zavarovanja.

³⁸ Do osamosvojitve Slovenije je razvoj privatnih zavarovanj potekal v treh državnih tvorbah (avstroogrski in dveh jugoslovanskih).

Leta 1918 je ta zavarovalnica ponudila svoj življenjski portfelj Vzajemni v Sloveniji, ki ga je naslednje leto tudi prevzela« (Gorišek, 1997: 10). Vzajemna je v obdobju do druge svetovne vojne, za katerega je značilno zelo strogo nadziranje sklepanja življenjskih zavarovanj, sklenila 78.000 življenjskih zavarovanj (Gorišek, 1997: 10).

»Po drugi svetovni vojni je sledilo obdobje državnega, obveznega in monopolnega zavarovanja z zelo malo smisla za življenjska zavarovanja« (Gorišek, 1997: 11). Predvsem zaradi visoke inflacije sklepanje teh zavarovanj v tem obdobju ni bilo smiselno.

Od leta 1976 do 1991 je skoraj ves slovenski zavarovalni trg pokrivalo delovanje ene zavarovalne skupnosti z elementi vzajemnosti. To je bila Zavarovalna skupnost Triglav, ki je bila vse do leta 1990 edina slovenska zavarovalna organizacija v Sloveniji in ena izmed treh največjih zavarovalnic v Jugoslaviji (Bogataj, 1998: 15).

V obdobju po osamosvojitvi so na slovenskem zavarovalnem trgu najprej prevzeli tedaj veljavno zakonodajo s tega področja, ki je bila zelo pomanjkljivo urejena. Poleg tega pa je bilo to obdobje zelo nenaklonjeno sklepanju življenjskih zavarovanj, saj ga je spremljala zelo visoka inflacija, ki se je raztezala med 100 in 1000 % (Gorišek, 1997: 12).

V takrat prevladujoči Zavarovalnici Triglav so se tri območne skupnosti postopoma osamosvojile. Nastale so nove delniške družbe. Najprej Adriatic zavarovalna družba s sedežem v Kopru, leta 1990 Zavarovalnica Tilia v Novem mestu in dve leti pozneje Zavarovalnica Maribor. Tudi preostali del Triglava se je leta 1990 preoblikoval v delniško družbo. Iz hrvaške Croatie je nastala Slovenica, zavarovalniška hiša d.d., srbski Dunav pa se je preoblikoval v Ljubljansko zavarovalnico, ki je pozneje prešla v last SKB banke in svetovnega zavarovalnega giganta Generali. Pojavile so se tudi čisto nove zavarovalnice: Mercator (nato Krekova zavarovalnica), Merkur in Prima (sedaj Grawe) (Bogataj, 1998: 16). V procesu privatizacije se je začela slovenska zavarovalna dejavnost hitro približevati praksi razvitih zahodno evropskih držav. V naslednjih letih je začelo število sklenjenih življenjskih zavarovanj hitro naraščati. Prelomno leto za slovenski zavarovalni trg je bilo leto 1994, ko je bil sprejet zakon o zavarovalnicah (Uradni list RS, 64/94). V tem obdobju se je tudi povečalo število zavarovalnic iz 7 v letu 1991 na 10, do sedanjih 16 (Statistični zavarovalniški bilten, 2004: 14).

V času približevanja Slovenije Evropski uniji je bilo značilno predvsem usklajevanje slovenske zavarovalne zakonodaje in prakse z evropsko. V Evropski uniji urejajo

življenjsko zavarovanje predvsem tri generacije direktiv o koordinaciji zakonov in podzakonskih predpisov v zvezi z začenjanjem in opravljanjem poslov neposrednega življenjskega zavarovanja:

- 1) Direktiva 79/267/EEC, z dne 5. 3. 1979 (Official Journal L 063, 1979), ki med drugim opredeljuje življenjske zavarovalne vrste;
- 2) Direktiva 90/619/EEC, z dne 8.11.1990 (Official Journal L 330, 1990), ki dopolnjuje prvo direktivo in med drugim določa pogoje za svobodno opravljanje storitev življenjskega zavarovanja na območju celotne Evropske unije;
- 3) Direktiva 92/96/EEC, z dne 10.11.1992 (Official Journal L 311, 1997), ki amandmira prvo in drugo direktivo.

V prvih dveh direktivah je poudarek na koordiniranju zakonodaje članic Evropske unije pri ustanavljanju in poslovanju zavarovalnic. Namen teh direktiv je omogočiti poslovanje zavarovalnic, ustanovljenih v eni državi, tudi v drugi državi Evropske unije na osnovi pogojev države gostiteljice. Gre za ohranjanje nacionalne zakonodaje posameznih držav članic, vendar na osnovi vzajemnosti. Seveda ta vzajemnost predpostavlja spoštovanje načel preudarnega nadzora, kar pa je najbolj poudarjeno s tretjo direktivo. S temi direktivami je bil uveden »evropski potni list« v zavarovalništvu, ki omogoča zavarovalnicam, da izbirajo med ustanavljanjem podjetij v drugih državah in prodajo storitev prek teh podjetij ali pa neposredno ponujanje storitev v drugih državah brez ustanavljanja³⁹. Cilj teh direktiv je liberalizacija pretoka kapitala in storitev glede na Maastrichtski sporazum. Tako se je z vstopom Slovenije v Evropsko unijo končalo obdobje poslovanja slovenskih zavarovalnic v razmeroma ugodnih in zakonsko varovanih nacionalnih okvirih in pričelo novo obdobje odpiranja nacionalnega trga tuji konkurenci.

4.2. STANJE ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ V SLOVENIJI

V Sloveniji smo se po letu 1991 srečali z močno povečanim zanimanjem za življenjska zavarovanja. V preteklosti manj znana vrsta zavarovanj je v zadnjih letih doživela veliko rast, kar kaže na to, da se vedno več ljudi pri izbiranju ene izmed mnogih oblik zagotavljanja dodatne socialne varnosti, ki so prisotne na trgu, odloča

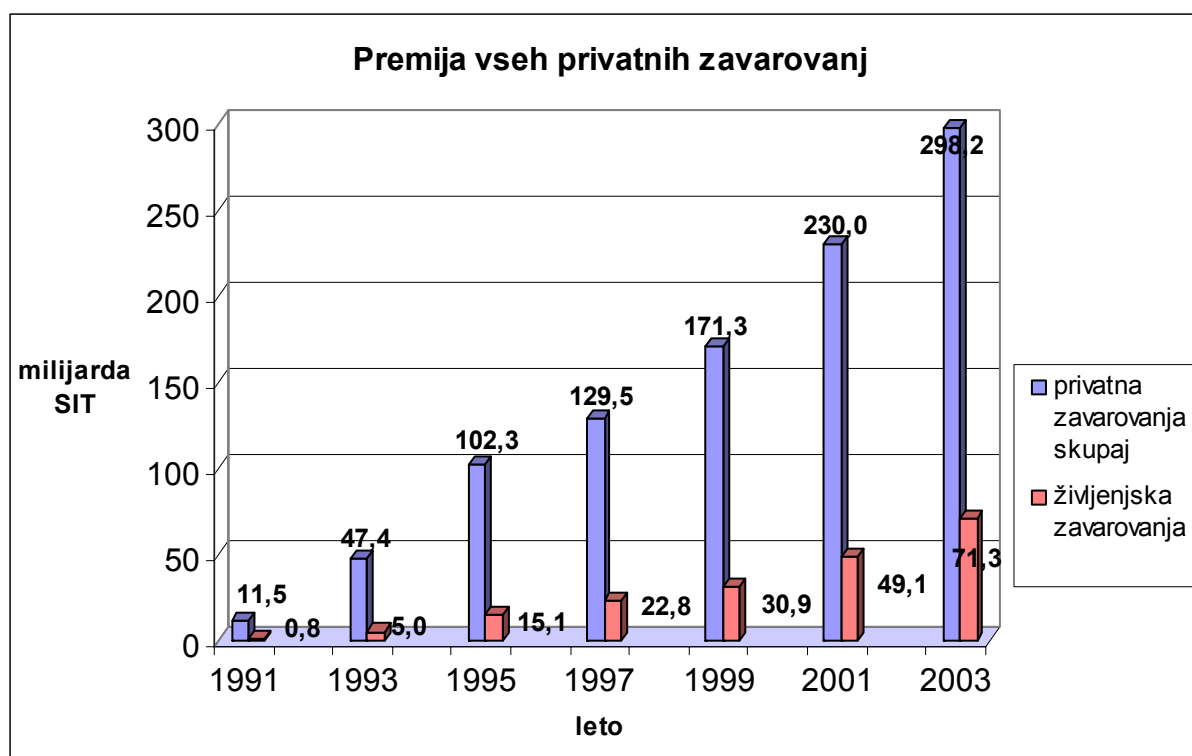
³⁹ Eno dovoljenje namreč omogoča zavarovalnicam, da poslujejo na območju Evropske unije prek podružnic ali pa z čezmejno ponudbo storitev.

za sklenitev življenjskega zavarovanja. S sprejetjem Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/1999,72/2000, 124/00, 109/01, 108/02, 135/03), ki je stopil v veljavo 1. januarja 2000, je večina prebivalcev Slovenije spoznala, da država prenaša na njihova ramena tudi skrb za finančno varno starost. »Pričakovati je, da bo socialna varnost v prihodnje organizirana tudi na individualnih zasnovah in da bodo različne oblike življenjskega zavarovanja temelj vizije zagotavljanja sredstev po izstopu posameznika iz aktivnega življenja« (Balkovec, 2000: 96). Tako lahko v prihodnje pričakujemo vsaj takšno rast življenjskih zavarovanj, saj je potreba po lastni zagotovitvi večje socialne varnosti zaradi številnih reform in sprememb v državi močno prisotna med slovenskimi državljani. Kljub temu pa je področje življenjskih zavarovanj v Sloveniji v primerjavi z zahodnoevropskimi in drugimi razvitimi državami še v veliki meri na začetni stopnji razvoja⁴⁰.

Zbrana premija vseh privatnih zavarovanj (življenjskih in neživljenjskih⁴¹) je konec leta 1991 znašala 11,5 milijarde tolarjev, od tega za življenjska zavarovanja le 780 milijonov tolarjev. Konec leta 2003 je bilo skupaj zbranih 298,2 milijarde tolarjev premije, v katero je všteti že 71,3 milijarde premije življenjskih zavarovanj (Statistični zavarovalniški bilten 2004: 38).

⁴⁰ V Sloveniji je bilo leta 2002 iz naslova življenjskih zavarovanj zbrane 60,5 milijarde tolarjev premije, kar predstavlja le 0,05 % zbrane premije za življenjska zavarovanja v takratni Evropski uniji (Starman, 2004: 1.2-1).

⁴¹ Med neživljenjska zavarovanja uvrščamo vsa premoženjska zavarovanja.

Graf 4.1: Prikaz naraščanja števila privatnih zavarovanj

Delež premije življenjskih zavarovanj v bruto domačem proizvodu (v nadaljevanju BDP) je tako narasel z 0,22 % na 1,26 % (Statistični zavarovalniški bilten 2004: 38). »Raven teh sredstev, merjenih v razmerju z bruto domačim proizvodom, ne dosega razvitih zahodnoevropskih držav ali ZDA (kjer so ti deleži med 5 in 10 %, op. L.F.)« (Dimovski, Volarič, 2000a: 10).

V letu 2003 se je prvič zgodilo, da je bil znesek premije življenjskih zavarovanj višji od zneska premije katerekoli druge zavarovalne vrste, saj je znašal 23,92 % vse zbrane premije (Statistični zavarovalniški bilten 2004: 40). »V razvitih državah zberejo zavarovalnice s premijami od življenjskih zavarovanj najmanj polovico premije vseh zavarovanj, nekatere tudi 80 % (v povprečju znaša delež 56 %)« (Dimovski, Volarič, 2000b: 14). Slovenski zavarovalec nameni za življenjsko zavarovanje letno 153 EUR (1 EUR = 233,8656 SIT po tečaju Banke Slovenije na dan 30.6.2003), kar je v primerjavi z EU (15)⁴², kjer nameni »evropski« zavarovalec skoraj 10 krat več, malo (Statistični zavarovalniški bilten 2004: 66). Po tem merilu se je Slovenija med državami članicami razširjene Evropske unije uvrstila samo pred Grčijo in Madžarsko.

⁴² Prvega maja 2004 se je petnajstim članicam (Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Španija, Švedska, Velika Britanija) Evropske unije pridružilo še deset novih članic (Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška, Slovenija) (Repnik, Sankovič, 2004: 1).

V Republiki Sloveniji živi 1,981.956 prebivalcev, od tega 960.734 moških in 1,021.222 žensk (vir: internet 13). Po podatkih Statističnega zavarovalniškega biltena (2004: 43) je imelo v letu 2003 sklenjeno življenjsko zavarovanje 654.965 prebivalcev, od tega mešano življenjsko zavarovanje 601.458⁴³ prebivalcev.

ZAP. ŠT.	ZAVAROVANJE	ŠT. ZAVAROVANCEV
1	Življenjsko zavarovanje skupaj (2 do 9)	654.965
2	- zavarovanje za smrt	13.593
3	- zavarovanje za doživetje	4.955
4	- mešano življenjsko zavarovanje	601.458
5	- rentno zavarovanje (razen 6)	20.356
6	- rentno zavarovanje po ZPIZ-1	0
7	- prostovoljna pok. in inv. zavar. (razen 6)	5.302
8	- vsa druga življenjska zavarovanja	9.301
9	- dodatna zavarovanja	461.907

Tabela 4.1: Prikaz števila zavarovancev po oblikah življenjskih zavarovanj

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2004: 43.

Na podlagi statističnih podatkov o višini zbrane premije za življenjska zavarovanja in številu zavarovancev lahko potrdim četrto delovno hipotezo, da število življenjskih zavarovanj v Sloveniji narašča. Število le-teh se je v dvanajstih letih povečalo kar za 91 krat.

4.3. PRAVNA UREDITEV ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ V SLOVENIJI

Življenjsko zavarovanje je predmet zakonske regulative v Obligacijskem zakoniku (Uradni list RS, št. 83-4287/01), ki posveča posebno pozornost predvsem varstvu zavarovanca kot potrošnika in ureja pogodbeno razmerja, med njimi tudi zavarovalno pogodbo. Ureditev življenjskega zavarovanja v tem zakoniku pa je konvergentna ureditvam, ki jih srečujemo v sodobnih evropskih pravnih sistemih (Ivanjko, 1997b: 188).

⁴³ To pomeni, da je sklenjenih več kot 90 % mešanih življenjskih zavarovanj oziroma življenjskih zavarovanj za primer doživetja in smrti. Zato sem se v diplomskem delu med življenjskimi zavarovanji odločila za mešano življenjsko zavarovaje.

Leta 1999 je bil s sprejetjem Zakona o davku od prometa zavarovalnih poslov (Uradni list RS, št. 57/99) uveden davek od prometa zavarovalnih poslov kot posledica zamenjave dotedanjega prometnega davka in uvedbe davka na dodano vrednost. Od takrat naprej je potrebno za življenjska zavarovanja, ki so sklenjena za manj kot deset let, obračunati 6,5 % davek od zavarovalnih poslov. To pomeni, da življenjskim zavarovanjem z zavarovalno dobo deset let ali več, ni potrebno prišteti davka od zavarovalnih poslov. V kolikor pa se zavarovalna pogodba, ki je bila sklenjena za obdobje daljše od desetih let, prekine pred potekom desetletne zavarovalne dobe, se mora za nazaj plačati davek na odkupno vrednost⁴⁴.

Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 54/04, 56/04, 62/04, 63/04, 80/04, 139/04, 53/05) od 1. januarja 2005 v 71. členu določa, da se dohodnine ne plačuje od dohodka iz življenjskega zavarovanja:

- ki je sklenjeno za primer smrti in se dohodek izplača zaradi smrti zavarovanca;
- pri katerem nastane pravica zahtevati izplačilo zavarovalne vsote po preteku desetih let od dneva sklenitve zavarovanja;
- pri katerem sta sklenitelj zavarovanja in upravičenec⁴⁵ ena in ista oseba;
- kjer ni podana zahteva za izplačilo odkupne vrednosti zavarovanja pred potekom desetih let od dneva sklenitve zavarovanja.

Davčna osnova od dohodka iz življenjskega zavarovanja pa je razlika med prejetim izplačilom in vplačilom oziroma dobiček.

4.4. OBLIKE ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ

Od vseh zavarovalnih panog je življenjsko zavarovanje po svoji funkciji najbolj raznovrstno in heterogeno. Pojavlja se v različnih oblikah, hkrati pa obstaja možnost različnih kombinacij, ki omogočajo zadovoljevanje individualnih potreb in uresničevanje posameznikovih ciljev. Posamezniku in njegovi družini tako omogoča oblikovanje lastnega sistema dodatne socialne varnosti, ki je prilagojeno možnostim

⁴⁴ Sklenitelj zavarovanja ima pravico do odkupa zavarovanja v višini odkupne vrednosti, ki ustreza višini matematične rezervacije, zmanjšane za odbitek zaradi prekinitve pogodbe. Matematična rezervacija pa je višina obveznosti zavarovalnice iz zavarovalne pogodbe na določen datum (Musil, 2004: 3.1-53 – 3.1-57).

⁴⁵ Je oseba, ki prejme zavarovalno vsoto ob nastopu škodnega dogodka in ga imenujemo upravičenec. »Upravičenec je oseba, v korist katere je zavarovanje sklenjeno« (Glavaš, 2004: 3.1-41). Upravičenec je lahko tudi zavarovanec, vendar je pri zavarovanjih, ki pokrivajo tudi rizik smrti, to najpogosteje tretja oseba.

in okoliščinam, v katerih živijo. Življenjsko zavarovanje temelji na negotovosti trajanja življenja človeka in zaradi tega lahko zavarovalni dogodek predstavlja:

- smrt;
- doživetje določene starosti;
- iztek določenega obdobja, v katerem lahko nastopi ena od omenjenih okoliščin (Ivanjko, 1999b: 64).

Življenjska zavarovanja se najpogosteje delijo glede na način izplačila zavarovalnine. Pri tem ločimo **kapitalska** in **rentna** zavarovanja. Pri kapitalskih zavarovanjih gre za izplačilo s pogodbo dogovorjene zavarovalne vsote v enkratnem znesku, in sicer v primeru zavarovalnega dogodka. Pri rentnih zavarovanjih pa gre za ponavljajoče se izplačevanje dogovorjenih vsot oziroma rent⁴⁶ (Šenk, 2004: 3.1-15). Pri kapitalskih zavarovanjih je možen še en dogovor. Upravičenec se lahko namesto za izplačilo zavarovalne vsote v enkratnem znesku (ob smrti ali doživetju zavarovane osebe), odloči za izplačilo rente. Možen je tudi dogovor, da se del zavarovalne vsote izplača v enkratnem znesku, del pa v obliki rente. V nadaljevanju so predstavljene posamezne oblike kapitalskih življenjskih zavarovanj.

Kapitalska zavarovanja se delijo na (Šenk, 2004: 3.1-17):

1) življenjsko zavarovanje za primer doživetja;

Ta oblika predvideva izplačilo dogovorjene zavarovalne vsote le po poteku zavarovalne dobe, če je zavarovanec takrat še živ. Ob morebitni zavarovančevi smrti med zavarovalno dobo, vse obveznosti zavarovalnice prenehajo, kar pomeni, da ne pride do izplačila zavarovalne vsote upravičencu.

2) življenjsko zavarovanje za primer smrti;

Ta oblika predvideva izplačilo dogovorjene zavarovalne vsote upravičencu le, če zavarovanec umre.

3) življenjsko zavarovanje za primer doživetja in smrti;

To obliko imenujemo tudi mešano življenjsko zavarovanje, saj pokriva oba dogodka. Je najbolj razširjena oblika med vsemi življenjskimi zavarovanji, zato je v nadaljevanju diplomskega dela podrobneje obravnavana. Upravičenec dobi dogovorjeno zavarovalno vsoto tako v primeru doživetja zavarovanca, kakor v

⁴⁶ Renta je ponavljajoče se izplačevanje dogovorjenih vsot, ki je za razliko od pokojnine prenosna na tretjo osebo. Pri izplačilu zavarovalnine v obliki rente se lahko zavarovanec odloča med izplačevanjem na določen čas, do konca njegovega življenja ali do konca njegovega življenja z zajamčeno dobo.

primeru njegove smrti. Zavarovalnina se izplača takoj po nastopu zavarovalnega dogodka.

4) življenjsko zavarovanje na točno določen rok ali »term fix« zavarovanje;

Pri tej obliki se izplača zavarovalna vsota ob poteku zavarovalne dobe, ne glede na to, ali je zavarovanec med tem že umrl ali je še živ.

5) življenjsko zavarovanje dote;

To obliko zavarovanja bodo starši morda sklenili za svoje otroke, da jim bodo na ta način pomagali pri vstopanju na samostojno življenjsko pot. Zavarovalna vsota zapade v izplačilo s poroko ali ob določeni starosti.

6) življenjsko zavarovanje za primer smrti in doživetja s kritjem kritičnim boleznimi (dread disease);

Ta oblika je pravzaprav mešano življenjsko zavarovanje, le da vključuje še kritje nekaterih kritičnih bolezni. Običajno so to rak, možganska kap, srčni infarkt ter popolna in trajna odvisnost od tuje pomoči. Če zavarovanec zboli za katero od kritičnih bolezni, mu zavarovalnica izplača polovico zavarovalne vsote, drugo polovico zavarovalne vsote pa ob smrti oziroma doživetju.

7) življenjsko zavarovanje, pri katerem zavarovalec prevzame naložbeno tveganje;

Gre za obliko zavarovanja, pri katerem se zavarovalna vsota spreminja z indeksom, na katerega je zavarovanje vezano. Najpogostejša vezava je borzni indeks. Pogosto pa se veže tudi na indeks naložbenega portfelja, ki ga zavarovalnica oblikuje sama. Ker prevzema naložbeno tveganje zavarovalec in ne zavarovalnica, višina izplačila zavarovalne vsote ni v naprej znana.

8) dodatna zavarovanja;

S kapitalskimi zavarovanji je možno skleniti tudi dodatna zavarovanja. Najbolj znani sta dodatno zavarovanje nezgodne smrti in dodatno zavarovanje trajne invalidnosti, ki nastane kot posledica nezgode.

V diplomskem delu podrobneje obravnavam življenjsko zavarovanje za primer doživetja in smrti ali mešano življenjsko zavarovanje, saj je to najbolj pogosta oblika osebnega zavarovanja, za katerega se Slovenci odločamo. To zavarovanje nekateri imenujejo tudi klasično življenjsko zavarovanje in je prepoznavno po svoji sestavi. Sestavljeno je namreč iz komponente pokrivanja tveganja smrti (naravne in nezgodne) in hkrati iz komponente varčevanja za primer doživetja.

4.4.1. Mešano življenjsko zavarovanje

Življenjsko zavarovanje za primer doživetja in smrti ali mešano življenjsko zavarovanje lahko zaradi svoje vsebine in lastnosti imenujemo tudi klasično življenjsko zavarovanje, saj se ljudje zanj najpogosteje odločajo.

Pri takem zavarovanju je manjši del, okoli 20 % premije, namenjen pokrivanju tveganja smrti večji del, okoli 80 % premije, pa predstavlja varčevalni del (Balkovec, 2000: 99). »Mešano življenjsko zavarovanje je v prvi vrsti namenjeno izravnavi finančnih posledic prezgodnje smrti posameznika« (Bužan, 2001: 40). »Cilj takega zavarovanja je pomagati preživelim, ki so bili od zavarovančevih dohodkov odvisni« (Balkovec, 2000: 97). Ob smrti zavarovanca pred iztekom zavarovalne dobe ima namreč upravičenec pravico do zavarovalnine, ki jo praviloma sestavljajo v zavarovalni pogodbi določena zavarovalna vsota, vsa njena prilaganja in do tedaj ustvarjen in pripisan dobiček. Zavarovalnica pa je prosta obveznosti do izplačila zavarovalnine, če je upravičenec povzročil smrt zavarovanca naklepno⁴⁷. Prav tako zavarovalnici ni potrebno izplačati zavarovalnine, ko gre za samomor zavarovanca, če se ta zgodi v prvem letu zavarovanja⁴⁸. Po preteku treh let se samomor obravnava enako kot naravna ali nezgodna smrt zavarovanca in ni posebnih izključitev.

Ob doživetju se po preteku zavarovalne dobe izplača zavarovancu zavarovalna vsota, za katero je bil v času trajanja zavarovanja zavarovan in akumuliran dobiček na vložen kapital. V tem primeru je zavarovancu dana možnost, da si izbere način izplačila zavarovalnine. Izbira lahko med naslednjimi možnostmi:

- izplačilo v obliki enkratnega zneska;
- izplačilo v obliki rente;
- izplačilo, ki je sestavljeno iz obeh oblik (delno v obliki enkratnega zneska in delno v obliki rente) (Musil, 2004: 3.1-48) (priloga D).

Mešano življenjsko zavarovanje lahko sklenejo osebe od 15. do 65. leta starosti oziroma poslovno sposobne osebe⁴⁹, ki lahko izrazijo pravo voljo. Glede na pristopno

⁴⁷ V kolikor so bile do tedaj plačane vsaj tri letne premije, mora zavarovalnica sklenitelju zavarovanja izplačati matematično rezervacijo. V primeru, da je zavarovanec hkrati tudi sklenitelj zavarovanja, pa njegovim dedičem (Musil, 2004: 3.1-48).

⁴⁸ Če se samomor zgodi v treh letih od dneva sklenitve zavarovalne pogodbe, se upravičencu izplača le matematična rezervacija (Musil, 2004: 3.1-48).

⁴⁹ Poslovna sposobnost je osebna sposobnost fizične osebe, da samostojno izvaja voljo v pravnih razmerjih, tj. možnost pridobivanja in izvrševanja pravic s pravnimi posli. Odvisna je od starosti in duševnega stanja osebe. Absolutno nesposobni so otroci do 15. leta starosti in osebe, ki jim je poslovna sposobnost zaradi zaostalosti, duševne bolezni ali motnje v celoti odvzeta. Te osebe lahko nastopajo v pravnem prometu samo prek zakonitega zastopnika. Omejeno sposobne osebe (otroci od

starost, spol in dobo zavarovanja⁵⁰ določimo zavarovalno vsoto zavarovanca. Pri določitvi zavarovalne vsote moramo biti pozorni predvsem na:

- sposobnost plačevanja pripadajoče premije (kakšen odstotek dohodka lahko posameznik nameni za življenjsko zavarovanje);
- zadovoljitev potreb;
- število odvisnih družinskih članov;
- vrzel v starostni preskrbljenosti;
- druge posebne potrebe (višina posojila, ki ga posameznik odplačuje ipd.) (Vončina, 2004: 3.1-11).

Določitev zavarovalne vsote neposredno vpliva na višino zavarovalne premije (višja kot je zavarovalna vsota, višja je premija). Premija se lahko plačuje letno ali po obrokih (polletno, četrletno ali mesečno). Ob sklepanju življenjskega zavarovanja mora zavarovalec določiti, kdo bo zavarovan (običajno sta zavarovalec in zavarovanec ista oseba, ni pa nujno) in kdo bo upravičenec ob zavarovalnem dogodku. Pri tem pa je pomembno, da oseba, ki bo zavarovana, odgovori na zdravstveni vprašalnik, ki je sestavni del ponudbe⁵¹ za sklenitev življenjskega zavarovanja. Zavarovanje začne veljati ob 0.00 uri tistega dneva, ki je v polici označen kot dan začetka zavarovanja (ob pogoju, da je bila do tega dne plačana prva premija). Začetek zavarovanja je praviloma prvi dan v mesecu. Zavarovanje poteče ob 00.00 uri tistega dne, ki je naveden v polici kot dan prenehanja zavarovanja. Ob sklenitvi pogodbe se zavarovalcu izročijo zavarovalni pogoji⁵², kjer so obveznosti pogodbenih strank točno določene (Ristin, 2004: 1.10-1 – 1.10-8). Glede na 83. člen Zakona o zavarovalništvu (Ur. l. RS, št. 13/2000, 31/00, 91/00, 21/02, 29/03, 50/04) mora vsaka zavarovalna pogodba za življenjsko zavarovanje poleg bistvenih sestavin vsebovati še določitev zavarovalnega dogodka.

15. leta starosti do polnoletnosti in osebe, ki jim je poslovna sposobnost le delno odvzeta oz. omejena) lahko v nekaterih razmerjih nastopajo samostojno, za druga pa je potrebna odobritev zakonitega zastopnika (Pavčnik, 2003: 257).

⁵⁰ Zavarovalna doba je v zavarovalni pogodbi navedeno obdobje, v katerem zavarovalnica krije prevzeto zavarovalno tveganje (Glavaš, 2004: 3.1-42).

⁵¹ Ponudba je sestavni del zavarovalne pogodbe za življenjsko zavarovanje, sklenjene med zavarovalcem in zavarovalnico (Glavaš, 2004: 3.1-41).

⁵² Zavarovalni pogoji so vir zavarovalnega prava in sestavni del pogodbe. Izda jih zavarovalnica kot močnejša pogodbeni stranka in zato vežejo drugo stranko le, če so ji bili vročeni (Ristin, 2004: 1.10-9).

4.4.2. Prednosti mešanega življenjskega zavarovanja

Mešano življenjsko zavarovanje se kot oblika zagotavljanja dodatne socialne varnosti od drugih oblik večanja socialne varnosti, ki so prisotne na trgu, razlikuje predvsem po naslednjih lastnostih:

- preskrbljenost najbližjih v primeru najhujšega;
- možnost dodatnega zavarovanja za smrt;
- prilagojenost individualnim potrebam posameznika;
- prosta izbira zavarovalne dobe;
- možnost spreminjanja pogodbe;
- možnost odločitve o načinu koriščenja privarčevanih sredstev ob izteku zavarovanja;
- možnost ohranjanja vrednosti (interni vir Zavarovalnice Generali d.d.).

Glede na zgoraj našteje lastnosti so bile v diplomskem delu do sedaj razložene vse razen tretje in zadnje lastnosti. Zato bom v nadaljevanju diplomskega dela najprej pojasnila ohranitev vrednosti police življenjskega zavarovanja in nato še prilagojenost življenjskega zavarovanja posamezniku.

4.5. OHRANITEV VREDNOSTI POLICE ŽIVLJENJSKEGA ZAVAROVANJA

Tako kot pri vsaki dejavnosti, ki je povezana z denarjem, tudi pri življenjskem zavarovanju velja, da denar ne sme izgubljati svoje realne vrednosti. Do padca vrednosti police življenjskega zavarovanja lahko pride posredno in zaradi inflacije.

Posredni načini izgube vrednosti so predvsem različna življenjska obdobja skozi katera se pomikamo. Ljudje namreč odraščamo in se zato pomikamo skozi različna obdobja, v katerih se naše potrebe po različnih oblikah varnosti spreminjajo. Zgovoren primer je nenehno napredovanje v poklicni karieri. S tem se spreminjajo tudi pričakovanja in potrebe posameznika in razumljivo je, da potrebuje temu primerno zavarovanje oziroma zavarovalno vsoto. Zato je priporočljivo pogodbo o življenjskem zavarovanju večkrat spremeniti oziroma dopolniti. Do izgube realne vrednosti police življenjskega zavarovanja pa lahko pride tudi zaradi inflacije. V zavarovalništvu je več načinov ohranjanje realne vrednosti police življenjskega zavarovanja:

- valutacija, ki je prisotna pri zavarovanjih, kjer sta zavarovalna vsota in premija izražena v tuji valuti in se preračunavata vsakič po srednjem tečaju Banke Slovenije na dan zapadlosti premije oziroma zavarovalnine (Šenk, 2004: 3.1-27).
- indeksacija, kjer je določena spodnja meja, pri kateri pride do prilagajanja inflaciji in njenim nezaželenim učinkom (Balkovec, 2000: 120). Ponavadi to pomeni, da se v trenutku, ko inflacija preseže spodnjo mejo, indeksacija izvrši.

5. MEŠANO ŽIVLJENJSKO ZAVAROVANJE KOT OBLIKA ZAGOTAVLJANJA DODATNE SOCIALNE VARNOSTI

Socialni vidik življenjskih zavarovanj se kaže v njihovem zavarovalnem delu, saj so v prvi vrsti namenjena izravnavi finančnih posledic ob prezgodnji smrti posameznika. V takem primeru namreč nastanejo nepričakovani stroški, ki so s smrtjo povezani. Zaradi prezgodnje smrti Bužan (2001: 41) govori o naslednjih stroških:

- ker so prihodki preminulega izgubljeni za vedno, lahko govorimo o izgubljeni vrednosti posameznikovega življenja v ekonomskem smislu. Vrednost posameznikovega življenja namreč lahko opredelimo kot sedanjo vrednost bodočih prihodkov posameznika;
- dodatni stroški se lahko pojavijo kot posledica pogrebih stroškov, stroškov povezanih z zdravljenjem zadnje bolezni, stroški povezani z dedovanjem in prepisom premičnin ter nepremičnin;
- zaradi trajne izgube prihodkov preminulega se morajo nekatere družine soočiti z nižjim življenjskim standardom;
- poleg čistih ekonomskih stroškov pa se pojavijo tudi drugi, kot je na primer čustvena navezanost na preminulega ipd.

Ob smrti lahko ima posameznik še neplačane dolgove ali nepreskrbljene družinske člane in tako zapusti svojim najbližjim precejšnje finančne obveznosti. Po 142. členu Zakona o dedovanju (Uradni list SRS, št. 15-645/76, 23-2522/78, Uradni list RS št. 17-599/91, 13-512/94, 40-1657/94, 82-2977/94, 117-4907/00, 67-3565/01) je dedič odgovoren za dolgove umrlega. Na dediče preidejo tako pravice kot obveznosti.

V primeru, da ima posameznik sklenjeno življenjsko zavarovanje, ki je prilagojeno njegovim potrebam in življenjskim okoliščinam, bo za svoje najbližje poskrbel tako, da

ne bodo potisnjeni na rob preživetja ob njegovi smrti oziroma ne bodo zdrsnili po socialni lestvici. »Tako zavarovanje daje socialno varnost posamezniku oziroma njegovim družinskim članom, kar pa druge oblike varčevanja ne zagotavljajo oziroma le v omejenem smislu« (Bužan, 2001: 40). Pomembno je poudariti, da se pri življenjskem zavarovanju upravičencu za smrt zavarovanca ne izplača samo privarčevanih sredstev, ampak celotno zavarovalno vsoto za primer smrti. To pomeni, da je izplačilo, ki ga prejme upravičenec, lahko veliko višje, kot je bila vsota vplačanih premij.

Zagotovitev večje socialne varnosti oseb, ki so blizu posamezniku oziroma sklenitelju zavarovanja, ima tudi razsežnost moralne dolžnosti človeka, da poskrbi za svoje najbližje (Ivanjko, 1999b: 64). Zelo hitro se namreč lahko zgodi, da otrok ostane brez enega ali celo obeh staršev. Zato je del odgovornosti mladih staršev, ko sprejmejo nase breme novega življenja, tudi odločitev o sklenitvi življenjskega zavarovanja za povečanje socialne varnosti. Mešano življenjsko zavarovanje namreč lahko razumemo kot pogodbo, ki zagotavlja varnost družini pred prehitro smrtjo enega izmed staršev ali celo obeh. Seveda denar, ki se v tem primeru izplača, otroku ne bo mogel nadomestiti starša, lahko pa mu olajša življenje, dokler se ne postavi na lastne noge.

S smrtjo so torej povezani tudi stroški, zato lahko mešano življenjsko zavarovanje razumemo tudi kot obliko zagotavljanja dodatne socialne varnosti svojim najbližjim, saj lahko izplačana zavarovalna vsota upravičencu pomaga npr. pri poplačilu vseh obveznosti, ki jih umrli pusti za seboj. Glede na te lastnosti življenjskega zavarovanja pa lahko ugotovimo, da le-to ni pomembno samo za posameznika, temveč za gospodarstvo in državo kot celoto. »Z narodnogospodarskega vidika ima življenjsko zavarovanje /.../ velik vpliv na zmanjšanje pritiskov na proračunsko reševanje socialnih problemov v družbi« (Gorišek, 1997: 7).

5.1. PRILAGOJENOST ŽIVLJENJSKEGA ZAVAROVANJA INDIVIDUALNIM POTREBAM POSAMEZNIKA

V zavarovalni teoriji se poudarja, da je temeljni cilj in temeljna naloga zavarovalništva, da zagotavlja nespremenjen standard, pri čemer velja načelo, da več zavarovanj zagotavlja višji standard, oziroma da več zavarovanj pomeni tudi več nevarnosti, ki ogrožajo višji standard (Balkovec, 2001: 33). Pri sklepanju zavarovanja

moramo biti pozorni, da zavarovanje oziroma zavarovalno vsoto prilagodimo potrebam posameznika, ki se je za življenjsko zavarovanje odločil. Splošno priporočilo za določitev minimalne višine zavarovalne vsote pri življenjskih zavarovanjih je vezano na zaščito dohodkov. »Potrebno je poiskati optimalno zaščito družinskih članov oziroma tistih, ki so od zavarovančevih dohodkov odvisni« (Balkovec, 2001: 34). Pri določanju zavarovalne vsote Balkovec (2001: 34) opozarja na naslednje faktorje:

- dohodki zavarovanca;
- življenjski položaj zavarovanca;
- osebe, ki so odvisne od dohodkov zavarovanca;
- že ustvarjen kapital zavarovanca;
- kreditne in druge obveznosti zavarovanca.

Pomembno je, da se pri določanju zavarovalne vsote odločamo predvsem na osnovi obstoječih potreb.

Ena izmed temeljnih človekovih potreb je zadovoljitev potrebe po varnosti. Glede potreb, ki jih posameznik želi zadovoljiti, pravi Končina (1997: 159): »Materialna varnost, ki predpostavlja zadovoljitev nekaterih temeljnih potreb po Maslowu, seže celo na področje fizičnega obstoja posameznika. Iz teorije o nivojskem zadovoljevanju potreb je znano, da bo vsakdo najprej poskrbel za to, da bo imel hrano, obleko in streho nad glavo, kar mu bo omogočilo fizični obstoj. Od tu naprej pa bo druge, višje potrebe zadovoljeval različno intenzivno in diferencirano po obliki, odvisno od psihosocialnih lastnosti vsakega posameznika in od dejavnikov okolja.« Ljudje odraščamo in se pomikamo skozi različna obdobja v življenju, v katerih se naše potrebe po različnih oblikah varnosti spreminjajo. Ker so potrebe različne, so zavarovalnice oblikovale tudi različne oblike življenjskih zavarovanj, ki zadovoljujejo različne potrebe. Vončina (2000: 3.1-6 – 3.1-7) določa naslednje potrebe, ki so najpogostejše in določeni skupini ljudi skupne:

- **preskrbljenost družine** je odvisna od obeh staršev, ki prispevata v družinski proračun. V primeru, da eden od staršev umre, ostane drugemu le njegov osebni dohodek oziroma ostane družina brez lastnih dohodkov, če preživeli starš ni zaposlen. V tem primeru je celotna družina upravičena do pokojnine, ki ji pripada v skladu z določili Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99,72/00, 124/00, 109/01, 108/02,

135/03). Vendar pa je družinska pokojnina povezana z izpolnjevanjem večjega števila pogojev. Vsekakor je eden od glavnih, ki določajo tako upravičenost, pa tudi višino pokojnine, delovna doba, ki jo je umrli zbral. Pri večini mladih družin je to še posebej občutljiv dejavnik, ker sta oba starša v obvezen sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja vključena relativno kratek čas;

- **starostna preskrbljenost** oziroma finančno varna starost je potreba za zadovoljitev, katere lahko storimo največ v času aktivnega življenja. Po upokojitvi nimamo več dovolj časa, ki je potreben za bistveno izboljšanje obstoječega finančnega stanja;
- **potrebe oseb z nadpovprečnimi dohodki** so zaradi njihovih dohodkov, ki segajo visoko nad povprečje⁵³, bistveno večje. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99,72/00, 124/00, 109/01, 108/02, 135/03) pa v 49. členu določa, da je lahko najvišja pokojnina le štirikrat višja od najnižje pokojninske osnove (priloga E). To pa pomeni, da bo dohodkovna vrzel⁵⁴ pri takih osebah zelo velika;
- **potrebe oseb z podpovprečnimi dohodki** so specifične, saj so še posebej izpostavljene finančnim stiskam in so zato zelo ranljive;
- **»samostojni poklici«** je skupina ljudi, ki praviloma vplačujejo le minimalna sredstva v »pokojninsko blagajno« Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Zato morajo poskrbeti za način, kako bodo nadomestili razliko v preskrbljenosti, ki bo nastala, ko več ne bodo pripadniki te skupine;
- **posebne potrebe** so dodatne potrebe, s katerimi se posameznik srečuje v času svojega življenja. Te so: šolanje otrok, reševanje stanovanjskega problema, finančna neodvisnost ipd.

Iz tega sledi, da moramo biti pri določanju zavarovalne vsote zelo pozorni na posameznikove potrebe, v nasprotnem primeru je lahko zavarovanje brez pomena, saj ne služi svojemu namenu. Z življenjskim zavarovanjem za primer doživetja in smrti lahko posameznik poskrbi za dodatno socialno varnost sebe in svojih najbližjih le, če je to zavarovanje prilagojeno potrebam in okoliščinam, v katerih živi.

⁵³ Povprečna mesečna plača v Republiki Sloveniji je v marcu 2005 znašala 274.902,00 SIT bruto oziroma 174.418,00 SIT neto (Glas gospodarstva, 2005: 65).

⁵⁴ Dohodkovna vrzel je razhajanje med dohodki, ki jih oseba prejema v zadnjih letih pred upokojitvijo in višino pokojnine, ki jo prejema po upokojitvi.

5.1.1. Priporočila za določitev optimalne zavarovalne vsote

Življenjsko zavarovanje je lahko primerna oblika zagotavljanja dodatne socialne varnosti posamezniku in njegovi družini le, če je zavarovalna vsota, ki se določi pri sklepanju zavarovanja preišljeno izbrana. Osebno socialno varnost je potrebno organizirati glede na življenjske in finančne faktorje, ki močno vplivajo na zavarovalno vsoto.

Za družine z majhnimi otroki Balkovec (2000: 129) priporoča zavarovalno vsoto v višini 4 kratnega letnega neto dohodka⁵⁵. S tem bi hranitelj družine ob svoji smrti omogočil svojim najbližnjim obstoj namesto padca po socialni lestvici oziroma ohranitev relativnega družbenega položaja.

Za družine s starejšimi otroki se priporoča zavarovalna vsota v višini 3 kratnega letnega neto dohodka, za družine brez otrok pa v višini 2 kratnega letnega neto dohodka (Balkovec, 2000: 129). V vsakem primeru je smiselno izračun priporočljivih zavarovalnih vsot individualno prilagajati glede na potrebe in upoštevati, da višina zavarovalne vsote ni konstanta v celotnem zavarovalnem obdobju, ampak jo je potrebno revitalizirati.

5.2. EMPIRIČNI DEL - primeri izračunov

V nadaljevanju diplomskega dela sem izbrala tri različne dogodke, ki se v resničnem življenju dejansko lahko zgodijo vsakomur. Ti dogodki vplivajo na finančno stanje tistega, kateremu se zgodijo. Lahko se celo zgodi, se zaradi njih znajde na robu preživetja. Izbrane dogodke sem umestila v realne računске primere, da bi lahko konkretno preverila, če si lahko z življenjskim zavarovanjem vsak posameznik zagotovi dodatno socialno varnost zase in za svoje najbližje.

1. PRIMER:

Družina z enim otrokom. Starša imata skromne mesečne dohodke (vsak pribl. 150.000,00 SIT neto), ki so pod slovenskim povprečjem. Živijo v lastnem stanovanju in odplačujejo posojilo za avto. V primeru smrti moškega, preživela partnerica najverjetneje ne bi zmogla vseh finančnih obveznosti (ustrezno izšolati

⁵⁵ Pri tem velja, da je letni neto dohodek 13 kratni mesečni neto dohodek. Faktor 13 in ne 12, kolikor ima leto mesecev, je posledica dodatnih dohodkov (prevoz na delo, malica, regres ipd.) (Balkovec, 2000: 129).

otroka, poskrbeti za nepremičnino, v kateri živijo, odplačevati posojilo in pokrivati vse ostale življenjske stroške). Otrok bi bil po smrti očeta sicer upravičen do družinske pokojnine⁵⁶, vendar v zelo malem znesku, saj ima umrli relativno malo delovne dobe (priloga F).

Po zgornjih priporočilih bi moral imeti preminuli, če bi hotel zagotoviti svojim najbližjim večjo socialno varnost v primeru njegove smrti sklenjeno mešano življenjsko zavarovanje z zavarovalno vsoto v višini najmanj 4 kratnega letnega neto dohodka. To pomeni, da bi njegova zavarovalna vsota znašala vsaj 7,800.000,00 SIT. Za tako zavarovanje bi moral mesečno odšteti približno 20.000,00 SIT oziroma 13,3 % svojega neto dohodka ali 9,65 % bruto dohodka (ob pogoju, da bi zavarovanje sklenil pri 25. letih starosti z zavarovalno dobo 30 let). Če predpostavimo, da ta moški umre pri starosti 40 let, kar pomeni, da znaša predviden dobiček na vloženi kapital 42,9 %, bo njegova družina (upravičenec) prejela zavarovalno vsoto v višini 7,800.000,00 SIT in predviden dobiček v višini 3,346.200,00 SIT oziroma skupaj 11,146.200,00 SIT (podatki za izračun so interni vir Zavarovalnice Generali d.d.). S tem denarjem bi njegova družina ohranjala enak življenjski standard še približno šest let oziroma bi imela toliko več časa, da bi nadomestila izgubljeni vir dohodka. Če upoštevamo še družinsko pokojnino, do katere je otrok upravičen, bi preživeli partner razpolagal z naslednjimi prejemki na mesec:

- njegov mesečni dohodek v višini 150.000,00 SIT;
- družinska pokojnina se po 124. členu Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99, 72/00, 124/00, 109/01, 108/02, 135/03) odmeri od osnove⁵⁷, določene za odmero družinske pokojnine v višini 70 odstotkov zneska pokojnine, ki bi šla umrlemu zavarovancu, in znaša 45.068,52 SIT na mesec (priloga F);
- preračunani del zavarovalnine v višini 104.931,48 SIT.

Skupaj bi torej preživeli partner prejel enako vsoto denarja na mesec kot takrat, ko sta družinski proračun polnila dva mesečna dohodka oziroma oba hranitelja družine, kar materialno zagotavlja ohranitev življenjskega standarda družine. Glede na višino družinske pokojnine bi skupaj z zavarovalnino iz naslova življenjskega zavarovanja

⁵⁶ Po 116. členu Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99, 72/00, 124/00, 109/01, 108/02, 135/03) ima pravico do družinske pokojnine otrok do dopolnjenega 15. leta starosti oziroma do konca šolanja, vendar najdlje do dopolnjenega 26. leta starosti.

⁵⁷ Osnova je invalidska pokojnina, ki bi šla zavarovancu na dan smrti, ker gre v primeru smrti za prikrajšanje.

družina lahko ohranjala nespremenjen življenjski standard skoraj devet let. Izpad dohodka preminulega bi pokrila zavarovalnina iz naslova življenjskega zavarovanja, kar pomeni, da se finančno stanje v družini ne bi bistveno spremenilo.

Iz izračuna lahko ugotovim, da je smiselno, da družine kljub nizkim dohodkom zaradi finančne negotovosti⁵⁸, v kateri živijo, poskrbijo za dodaten vir zagotavljanja socialne varnosti. S pomočjo izračuna lahko potrdim tretjo delovno hipotezo, da omogoča življenjsko zavarovanje posamezniku oziroma njegovi družini finančno stabilnost in ohranjanje družbenega položaja v primeru smrti hranitelja družine .

2. PRIMER:

Ločen moški z odraslim otrokom in nadpovprečnim mesečnim dohodkom. Otrok je preskrbljen in ima svoje dohodke. Predpostavimo, da je ta moški star 47 let in ima 27 let delovne dobe. Da bo upravičen do polne starostne pokojnine, bo moral delati še trinajst let. To pomeni, da bo ob upokojitvi star 60 let in bo imel 40 let delovne dobe. Njegov neto mesečni osebni dohodek znaša 635.000,00 SIT. Z dodatkom za malico in prevoz na delo prejema mesečno 675.000,00 SIT. Po 39. členu Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99, 72/00, 124/00, 109/01, 108/02, 135/03) se starostna pokojnina odmeri od mesečnega povprečja plač oziroma zavarovalnih osnov, od katerih so mu bili obračunani prispevki, v katerihkoli osemnajstih letih obveznega zavarovanja po 1.1.1970. Zavarovanec pa pridobi pravico do polne starostne pokojnine pri starosti 58 let, če je dopolnil 40 let pokojninske dobe oziroma ženska 38 let, v višini 72,5 % povprečja plač (priloga A). Ob upoštevanju, da bo ves čas delovne dobe imel ta moški enake realne dohodke, to konkretno pomeni, da bi njegova neto pokojnina znašala 460.375,00 SIT. Če upoštevamo še dodatek za malico in prevoz na delo, bo vrzel med mesečnim dohodkom, ki ga prejema v času aktivnega življenja in dohodkom, ki ga bo prejemal v času po upokojitvi, znašala 214.625,00 SIT. Ker pa nov zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99, 72/00, 124/00, 109/01, 108/02, 135/03) v 49. členu določa, da je lahko razmerje med najnižjo in najvišjo pokojnino 1:4, bo ta vrzel še večja. Leta 2004 je znašala najvišja pokojninska osnova 394.632,92 SIT, kar pomeni, da bi, če bi se upokojil v tem letu, dohodkovna vrzel za omenjenega

⁵⁸ Izpad dohodka bi lahko pomenil, da bi se družina znašla na pragu revščine, ki je v letu 2002 znašal 86.291,00 SIT na mesec na ekvivalentnega odraslega (vir: internet 11).

moškega znašala 280.367,08 SIT. To pomeni, da bi se temu moškemu mesečni dohodek ob upokojitvi bistveno znižal.

Glede na priporočila za določitev optimalne zavarovalne vsote, bi moral imeti sklenjeno mešano življenjsko zavarovanje z zavarovalno vsoto v višini najmanj 2 kratnega letnega neto dohodka. Njegova zavarovalna vsota bi torej morala znašati vsaj 16,510.000,00 SIT. Glede na zavarovalno vsoto pa bi moral mesečno nameniti za zagotavljanje dodatne socialne varnosti 39.730,00 SIT oziroma 6,26 % svojega neto dohodka ali 4,53 % bruto dohodka (ob pogoju, da bi zavarovanje sklenil pri 30. letih z zavarovalno dobo 30 let). To pa je bistveno manjši delež kot 15,5 %, kolikor prispeva vsak mesec od svojega bruto dohodka za obvezno zavarovanje Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. K temu pa podjetje, kjer je zaposlen, prispeva še 8,85 % na njegovo bruto plačo. Gospod bi po 30. letih zavarovalne dobe, poleg zavarovalne vsote za doživetje 16,510.000,00 SIT predvidoma prejel še iz naslova predvidenih dobičkov dodatnih 20,000.000,00 SIT oziroma skupaj predvidoma 36,510.000,00 SIT (podatki za izračun so interni vir Zavarovalnice Generali d.d.). To pa pomeni, da bi s tem denarjem lahko nadomeščal izgubljeni dohodek več kot deset let (če bi se odločil za takojšnje izplačilo zavarovalnine v enem znesku in bi sam razpolagal z denarjem). Glede na povprečno dobo prejemanja pokojnine v Sloveniji (priloga G), bi dohodkovno vrzel ta moški zapolnjeval kar 2/3 svojega življenja v pokoju. Tako lahko potrdim drugo delovno hipotezo, da si lahko s primerno sklenjenim življenjskim zavarovanjem vsak posameznik zagotovi dodatni vir dohodka v pokoju oziroma poskrbi za finančno brezskrbno starost.

3. PRIMER:

Mlad poročen par brez otrok in s solidnima mesečnima dohodkoma živi v pravkar kupljenem stanovanju. Za nakup sta potrebovala posojilo banke, v višini 10,000.000,00 SIT (vsak do polovice) in ga odplačujeta. V primeru smrti enega od zakoncev (predpostavimo ženske), mora drugi odplačati dolg umrlega zakonca do banke. Obligacijski zakonik (Uradni list RS, št. 83-4287/01) v 334. členu namreč določa, da smrt enega izmed subjektov obligacije praviloma ne povzroči prenehanja obveznosti. Pravice in obveznosti preidejo na dediče, ker so premoženjske narave. Zakonec umrle ženske kot edini dedič je torej odgovoren za njene dolgove, ki mu jih je s smrtjo zapustila (142. člen Zakona o dedovanju

(Uradni list SRS, št. 15-645/76, 23-2522/78, Uradni list RS št. 17-599/91, 13-512/94, 40-1657/94, 82-2977/94, 117-4907/00, 67-3565/01)) (priloga H). Preživeli partner samo s svojim dohodkom takih finančnih obveznosti najverjetneje ne bi zmoget, kar pomeni, da bi moral stanovanje prodati in poplačati obveznosti preminule do banke. S tem, ko bi ostal brez lastnega stanovanja, pa bi tudi zdrsnil po socialni lestvici navzdol oziroma ne bi mogel ohraniti enakega družbenega položaja.

Glede na višino posojila je priporočljivo, da bi imela ta ženska sklenjeno mešano življenjsko zavarovanje z zavarovalno vsoto vsaj 5.000.000,00 SIT, če bi želela svojim najbližjim (možu) v primeru njene smrti zagotoviti nespremenjen življenjski standard. To pomeni, da bi možki lahko obdržal nepremičnino, ker bi lahko brez večjih finančnih težav odplačeval posojilo.

Ker je višina zavarovalne vsote 5.000.000,00 SIT, bi mesečna premija znašala približno 12.000,00 SIT (ob pogoju, da bi ta ženska zavarovanje sklenila pri 28. letih z zavarovalno dobo 30 let) (podatki za izračun so interni vir Zavarovalnice Generali d.d.). Ker je zavarovalna vsota najvišje zagotovljeno izplačilo zavarovalnice ob nastopu zavarovalnega dogodka od prvega dne sklenitve zavarovanja naprej, ni pomembno, kdaj ta ženska umre. Ob smrti zavarovanca pred iztekom zavarovalne pogodbe ima namreč upravičenec pravico do zavarovalnine, ki jo praviloma sestavljajo v zavarovalni pogodbi določena zavarovalna vsota, vsa njena prilaganja in do tedaj ustvarjen in pripisan dobiček. Glede na izračun lahko ugotovim, da bi preživeli zakonec lahko odplačal njen dolg za stanovanje in ohranil nepremičnino v kateri živi. Lahko bi dejala, da je s pomočjo primerno sklenjenega življenjskega zavarovanja posameznik sposoben poskrbeti za svoje dolgove tudi po svoji smrti. Prvo delovno hipotezo, da je življenjsko zavarovanje primerna oblika zagotavljanja dodatne socialne varnosti svojim najbližjim, v kolikor je prilagojeno potrebam zavarovanca in njegovim življenjskim okoliščinam, lahko brez dvoma potrdim.

5.2.1. Pogovor z naključno izbrano zavarovanko

Pri pisanju diplomskega dela sem se odločila tudi za pogovor z naključno izbrano osebo, ki ima sklenjeno življenjsko zavarovanje, da bi dobila mnenje o življenjskem zavarovanju od nekoga, ki je občutil prednosti in slabosti takega zavarovanja. Zaradi Zakona o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 86/04) mi zavarovalnica ni

smela posredovati osebnih podatkov enega izmed njihovih zavarovancev. Spomnila sem se na gospo, ki jo poznam, in jo vprašala, če bi bila pripravljena kaj povedati o svojih izkušnjah z življenjskim zavarovanjem.

Pogovarjala sem se z gospo Alenko Heher⁵⁹, ki se je za sklenitev življenjskega zavarovanja odločila že leta 1975. Takrat je podpisala pogodbo o življenjskem zavarovanju z zavarovalno dobo deset let. Leta 1985 je prejela zavarovalnino, ki pa je bila, predvsem zaradi visoke inflacije, klavrna. Mislila je, da bo lahko kupila nove obleke za otroka in pohišstvo. Na žalost pa je lahko družino peljala le na solidno nedeljsko kosilo. Kljub temu da z izplačilom zavarovalnine iz naslova življenjskega zavarovanja ni bila zadovoljna, je še istega leta sklenila novo življenjsko zavarovanje. Leta 1993 se je odločila za nakup materinega stanovanja, saj je bila njena mati plačilno nesposobna. V Komunalnem podjetju Nigrad Maribor, kjer je bila gospa Heher takrat zaposlena (na oddelku katastra komunalnih naprav), je dobila posojilo iz vzajemne blagajne podjetja. Ker posojilo ni zadostovalo za nakup stanovanja, je bila obupana. Nato se je spomnila na življenjsko zavarovanje in na zavarovalnici zaprosila za predčasno izplačalo denarja. Ker predčasen odkup zavarovanja takrat še ni bil možen, je zavarovalnica ugodila njeni prošnji, pod pogojem, da sklene novo življenjsko zavarovanje. Od 1.1.1994 je bila ponovno življenjsko zavarovana za primer doživetja in smrti, in sicer za obdobje dvanajstih let.

Leta 2003 je gospa Heher zaprosila za večje posojilo pri Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. (v nadaljevanju Hypo). Na banki so ji posojilo odobrili pod pogojem, da sklene življenjsko zavarovanje za primer smrti, za obdobje vračanja posojila (15 let) in z zavarovalno vsoto v višini izplačanega posojila. Vinkulant⁶⁰ v primeru smrti zavarovanke je Hypo banka. Maja letos se je gospa znašla v velikih finančnih težavah, saj je imela odprto obveznost do Davčne uprave Republike Slovenije. Odločila se je za odkup življenjskega zavarovanja, ki ga je sklenila leta 1994, in tako odplačala svoj dolg.

»Res je, da je bilo prvo izplačilo iz naslova življenjskega zavarovanja simbolično, vendar ne bom nikoli obžalovala, da sem se odločila za ponovno sklenitev življenjskega zavarovanja. V življenju mi je namreč večkrat pomagalo prebroditi finančne težave. Pa tudi živeti je lažje, če veš, da nisi in ne boš v breme svojim

⁵⁹ Intervju z gospo Alenko Heher, upokojenko, Maribor, 14. julija 2005.

⁶⁰ Vinkulacija pomeni prepoved prenosa denarja na drugega upravičenca.

najbližjim. Življenje je zelo nepredvidljivo in se prevečkrat kruto poigra z nami, da bi se lahko zanašali na druge,« je še dodala gospa Heher.

Na podlagi pogovora z zavarovanko lahko ugotovim, da je življenjsko zavarovanje za primer doživetja in smrti resnično primerna oblika zagotavljanja dodatne socialne varnosti v življenju. Gospa je namreč denar iz naslova življenjskega zavarovanja uporabila za nakup nepremičnine, s čimer si je zagotovo izboljšala življenjski standard in za poplačilo dolgov, s čimer je ohranila dotedanji življenjski standard. Tako lahko zaključim in potrdim hipotezo, da omogoča življenjsko zavarovanje posamezniku in njegovim najbližjim finančno stabilnost oziroma ohranjanje relativnega družbenega položaja v primeru, če se mu zgodi katera od nevarnosti.

6. SKLEP

Pisanje diplomskega dela me je pripeljalo do nekaterih zanimivih zaključkov. Do prvega sem prišla že pri samem prebiranju literature in virov, ko sem ugotovila, da kljub univerzalnim aktom o socialni varnosti ni podane enotne definicije tega pojma. Predvsem zaradi Anglije, kjer osnovna socialna varnost (social security) ne vključuje zdravstvenega varstva, se v Evropski uniji, katere članica je tudi Slovenija, uporablja angleški izraz »social protection«, ki v slovenskem prevodu pomeni socialno zaščito. Kljub razlikam pa se v Sloveniji uporablja pojem socialna varnost.

Glede na ustavnopravno podlago imajo vsi državljani Republike Slovenije pravico do socialne varnosti. Zato je naloga države, da organizira osnovne oblike socialne varnosti za svoje državljane. Eden od mehanizmov, ki jih pri tem uporablja, so sistemi socialnih zavarovanj. V okviru koncepta treh stebrov socialne varnosti pa si lahko s privatnimi zavarovanji na trgu, ki niso predmet obveznih zavarovanj, vsak ustvari dodatno socialno varnost sam.

Glavni namen diplomskega dela je bil ugotoviti, ali je življenjsko zavarovanje kot vrsta privatnega zavarovanja po svoji vsebini in funkciji primerna oblika individualnega zagotavljanja dodatne socialne varnosti sebi in svojim najbližjim. To je bila tudi temeljna hipoteza, ki jo lahko predvsem s pomočjo preverjanja delovnih hipotez na konkretnih primerih v celoti potrdim.

Pokojninska reforma v Sloveniji je prinesla mnoge spremembe. Med drugim tudi to, da je lahko najvišja pokojnina le štirikrat višja od najnižje. Kljub ustavno zagotovljeni pravici do pokojnine to še ne pomeni, da bomo s pokojnino lahko pokrili vse finančne obveznosti, ki so tudi v pokoju sestavni del življenja. Zato moramo, če so naši dohodki v času aktivnega življenja visoko nad povprečjem, del sredstev namenjati za dodatno pokojnino, da bomo lahko ohranili enak življenjski standard v pokoju. Glede na konkretni izračun v diplomskem delu sem lahko potrdila drugo delovno hipotezo, da si s primerno sklenjenim življenjskim zavarovanjem lahko vsak sam ustvari del dohodka za brezskrbno finančno starost.

Na posamezniku pa je, ali se je pripravljen deset, dvajset in več let vsak mesec odrekati delu svojega tekočega dohodka ter ga preko zavarovalnega procesa nalagati za starost in (ali) za primer smrti za lažje preživetje članov svoje družine.

Socialni vidik življenjskih zavarovanj se kaže v njihovem zavarovalnem delu, saj so v prvi vrsti namenjena izravnavi finančnih posledic ob prezgodnji smrti posameznika. V takem primeru namreč nastanejo nepričakovani stroški in trajna izguba prihodkov preminulega. V primeru smrti enega hranitelja družine je otrok sicer upravičen do družinske pokojnine, kar predstavlja osnovno obliko zagotavljanja socialne varnosti vsem državljanom s strani države. Vendar znesek te pokojnine (glede na zgornji izračun) predstavlja le 30 % mesečnega dohodka preminulega. To pomeni, da bi preživeli partner razpolagal z bistveno manj denarja na mesec. Posledično bi se z otrokom najverjetneje morala odpovedati prejšnjemu načinu življenja, saj vseh finančnih obveznosti, brez dodatnega vira dohodka, enostavno ne bi zmogla. V kolikor bi preminuli imel sklenjeno življenjsko zavarovanje za primer doživetja in smrti, bi lahko drugi partner primanjkljaj v družinskem proračunu pokrival iz naslova zavarovalnine, ki bi jo prejel kot upravičenec v primeru smrti zavarovanca. S pomočjo konkretnega izračuna sem lahko potrdila tudi tretjo delovno hipotezo, da življenjsko zavarovanje dejansko omogoča posamezniku oziroma njegovi družini finančno stabilnost in ohranitev družbenega položaja v primeru smrti hranitelja družine.

Ob tem bi dodala, da mnogi ljudje mislijo, da je življenjsko zavarovanje prestiž, ki si ga lahko privoščijo samo bogatejši posamezniki. Res je le, da ga tisti z višjimi dohodki lažje plačajo, saj sem s pomočjo konkretnega primera ugotovila, da ga tisti z nižjimi dohodki toliko bolj potrebujejo. Prav tako sem ugotovila, da neko obliko dodatne socialne varnosti potrebujejo tudi mladi ljudje. Kljub njihovem optimizmu, ki je tudi potreben ob najemanju različnih posojil za doseganje življenjskih ciljev, se največkrat ne zavedajo, da se z najetjem posojila posameznik zaveže, da ga bo vrnil v celoti. V primeru smrti pa je za dolgove umrlega odgovoren dedič. Kljub mladosti se je ob prevzemanju velikih obveznosti namreč potrebno vesti odgovorno. Na podlagi konkretnega izračuna v diplomskem delu sem lahko potrdila tudi prvo delovno hipotezo, da je življenjsko zavarovanje, ki pokriva doživetje in smrt, primerna oblika zagotavljanja dodatne socialne varnosti svojim najbližjim, če je prilagojeno potrebam in življenjskim okoliščinam zavarovanca. Lahko bi celo dejala, da je s pomočjo primerno sklenjenega življenjskega zavarovanja posameznik sposoben poskrbeti za svoje dolgove tudi po svoji smrti.

Ugotovila sem, da predstavlja mešano življenjsko zavarovanje pomemben dejavnik večanja socialne varnosti, tako za posameznika kot za njegovo družino in je zaradi tega primerna oblika zagotavljanja dodatne socialne varnosti sebi in svojim najbližjim.

Glede na ugotovitve o življenjskem zavarovanju kot primerni obliki zagotavljanja dodatne socialne varnosti se mi je porodila ideja o nadaljevanju oziroma nadgradnji raziskave.

V nadaljevanju bi lahko raziskala, katere oblike individualnega zagotavljanja dodatne socialne varnosti, poleg življenjskih zavarovanj, so na slovenskem trgu prisotne ter poiskala prednosti in slabosti vsake izmed njih. Zanimalo bi me, kako bi posamezna oblika povečala socialno varnost posameznika oziroma njegove družine v primeru smrti hranitelja družine, predčasne smrti posojilojemalca in v primeru ustvarjanja dodatne pokojnine. Lastnosti posamezne oblike bi preverjala na istih kazalnikih kot za življenjsko zavarovanje. S pridobljenimi podatki bi lahko pomagala posameznikom pri odločanju o tem, za katero obliko individualnega zagotavljanja dodatne socialne varnosti se naj odločijo glede na njihove potrebe in okoliščine, v katerih živijo.

7. LITERATURA IN VIRI

Knjige:

Balkovec, Janez (2000): Skrb za osebno premoženje. Gospodarski vestnik, Ljubljana.

Balkovec, Janez (2001): Optimalno organiziranje osebnih zavarovanj v managementu socialne varnosti-primer Slovenije. Fakulteta za organizacijske vede, Kranj.

Bijelić, Mile (1998): Zavarovanje in pozavarovanje. Slovenica, zavarovalniška hiša d.d., Ljubljana.

Black, Kenneth, Skipper, Harold (2000): Life & Health Insurance. Prentice-Hall, Inc., New Jersey.

Bogataj, Marija (1998): Življenjska zavarovanja. Fakulteta za pomorstvo in promet, Portorož.

Boncelj, Jože (1983): Zavarovalna ekonomika. Založba Obzorja, Maribor.

Cichon, Michael (1996): Can Europe afford the future financing of the welfare states? Social protection in Europe. European Trade Union Institute, Brussels.

Cvetko, Aleksej (2000): Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja po novem zakonu. Bonex založba, Ljubljana.

Dorfman S., Mark (1998): Introduction to Risk Management and Insurance. Prentice Hall, Inc., New Jersey.

Esping-Andersen, Gøsta (1990): The Three Worlds of Welfare Capitalism. Polity Press, Cambridge.

Ferfila, Bogomil, Kovač, Polonca (2000): Javne politike in javna ekonomika. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

Flis, Slavko (1999): Zbrani spisi o zavarovanju, 4. knjiga. Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana.

Ivanjko, Šime (1999a): Uvod v zavarovalno pravo. Pravna fakulteta, Maribor.

Ivanjko, Šime, Ivanjko, Simona, Ivanjko, Leo, Ihanec, Klementina (1999b): ABC zavarovalništva s praktičnimi primeri. Založba Kapital, Maribor.

Kalčič, Miran (1996): Socialna varnost. Zbirka predpisov z uvodnimi pojasnili. Zavod Republike Slovenije za varstvo pri delu, Ljubljana.

Klinar, Marjana (2000): Razvojna vprašanja statistike. Izdatki za socialno varnost v Sloveniji in njeno financiranje, prikazani po evropskem sistemu statistike socialne varnosti (ESSPROS). Statistični urad Republike Slovenije. Ljubljana.

Kolarič, Zinka, Črnak-Meglič, Andreja, Vojnovič, Maja (2002): Zasebne neprofitno-volonterske organizacije v mednarodni perspektivi. Založba FDV, Ljubljana.

Kresal, France (1998): Zgodovina socialne in gospodarske politike v Sloveniji. Cankarjeva založba, Ljubljana.

Macrae W., Thomas (1997): Managing Your Own Finances. International Thompson Business Press, London.

Pavliha, Marko. (2000): Zavarovalno pravo. Gospodarski vestnik, Ljubljana.

Rus, Veljko (1990): Socialna država in družba blaginje. Domus, Ljubljana.

Stanovnik, T. (2004): Javne finance. Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, Ljubljana.

Štrovs, Marko (2000): Pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Gospodarski vestnik, Ljubljana.

Žnidarič, Boris (2004): Zavarovalništvo in varnost. Fakulteta za družbene vede in Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana.

Žnidaršič Krajnc, Alenka (2000): Kako prevzeti odgovornost za lastno starost. Gospodarski vestnik, Ljubljana.

Poglavja iz zbornikov:

Bužan, Robi (2001): Obdavčevanje dolgoročnih življenjskih polic. V: 8. dnevi slovenskega zavarovalništva, 35-44. Ljubljana, Slovensko zavarovalno združenje.

Črnak Meglič, Andreja (1998): Socialni sistemi na preizkusu. V: Evropska socialna in zaposlovalna politika, Zbornik razprav, 9-15. Ljubljana, Kalandrovo društvo.

Gorišek, Jurij (1997): Razvoj življenjskih zavarovanj v Sloveniji v luči približevanja Evropski uniji. V: 4. dnevi slovenskega zavarovalništva, 7-20. Ljubljana, Slovensko zavarovalno združenje.

Ivanjko, Šime (1997a): Življenjsko zavarovanje kot skrbniško razmerje. V 4. dnevi slovenskega zavarovalništva, 143-157. Ljubljana, Slovensko zavarovalno združenje.

Ivanjko, Šime (1997b): Zavarovanje kot prodaja nevidnega blaga. V: Aktualna pravna vprašanja gospodarskih poslov, Zbornik referatov, 173-194. Maribor, Inštitut za gospodarsko pravo.

Kidrič, Dušan (1995): Socialno zavarovanje od obveznosti do prostovoljnosti. V: Dnevi slovenskega zavarovalništva, 20-33. Ljubljana, Društvo ekonomistov in Slovenski zavarovalni biro.

Končina, Miroslav (1997): Življenjska zavarovanja kot del osebnega naložbenega portfelja. V: 4. dnevi slovenskega zavarovalništva, 158-166. Ljubljana, Društvo ekonomistov in Slovensko zavarovalno združenje.

Medved, Darko (1997): Vloga zavarovalnic pri pokojninski reformi. V: 4. dnevi slovenskega zavarovalništva, 127-143. Ljubljana, Slovensko zavarovalno združenje.

Članki v znanstvenih in strokovnih revijah:

Dimovski, Vlado, Volarič, Jasmina (2000a): Trg zavarovanj v Sloveniji (1). Bančni vestnik, letnik 49, št. 7-8, 10-12.

Dimovski, Vlado, Volarič, Jasmina (2000b): Trg zavarovanj v Sloveniji (2). Bančni vestnik, letnik 49, št. 9, 14-19.

Ivanjko, Leo (2000): Življenjsko zavarovanje in davki. Davčno-finančna praksa, let. 1, št. 1, 21-22 .

Medved, Darko (2004): Obvladovanje tveganj pri življenjskih zavarovanjih. Bančni vestnik, letnik 53, št. 7-8, 49-55.

Združenje delodajalcev Slovenije (2005): Vse, kar potrebujete za izračun plač in drugih plačil. Glas gospodarstva, junij, 64-65.

Prispevki, gradiva, analize z medmrežja:

Glavaš, Slavica (2004): Izpolnjevanje ponudbe in sprejem v zavarovanje. V: Izobraževanje zavarovalnih zastopnikov in zavarovalnih posrednikov, 3.1-41 – 3.1-42. Slovensko zavarovalno združenje. Ljubljana.

Jakopanec Levart, Renata (2004): Subjekti zavarovalnega trga. V: Izobraževanje zavarovalnih zastopnikov in zavarovalnih posrednikov, 1.3-1. Slovensko zavarovalno združenje. Ljubljana.

Kruschitz, Doris (ur) (2000): Evropska unija in njeni cilji. Ministrstvo za notranje zadeve, Urad za organizacijo in razvoj uprave, Ljubljana.

Musil, Matjaž (2004): Posebnosti. V: Izobraževanje zavarovalnih zastopnikov in zavarovalnih posrednikov, 3.1-48, 3.1-53 – 3.1-57. Slovensko zavarovalno združenje. Ljubljana.

Ristin, Gordana (2004): Zavarovalna pogodba. V: Izobraževanje zavarovalnih zastopnikov in zavarovalnih posrednikov, 1.10-1 - 9. Slovensko zavarovalno združenje. Ljubljana.

Starman, Danijel (2004): Osnovni zavarovalni pojmi. V: Izobraževanje zavarovalnih zastopnikov in zavarovalnih posrednikov, 1.1-1 – 1.2-1. Slovensko zavarovalno združenje. Ljubljana.

Strmčnik, Berni (2004): Zdravstveno zavarovanje. V: Izobraževanje zavarovalnih zastopnikov in zavarovalnih posrednikov, 3.4-9. Slovensko zavarovalno združenje. Ljubljana.

Šenk, Matija (2004): Osnove za premijski izračun. V: Izobraževanje zavarovalnih zastopnikov in zavarovalnih posrednikov, 3.1-15 - 17, 3.1-27, 3.1-32. Slovensko zavarovalno združenje. Ljubljana.

The Social Situation in the European Union (2000): Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 56-57.

Vlada Republike Slovenije. (1997): Bela knjiga o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Ljubljana.

Vončina, Marko (2004): Življenjsko zavarovanje. V: Izobraževanje zavarovalnih zastopnikov in zavarovalnih posrednikov, 3.1-6 – 3.1-11. Slovensko zavarovalno združenje. Ljubljana.

Viri:

Bennet, C. (1992): Dictionary of Insurance. Pitman Publishing, London.

Bučar, Bojko, Šabič, Zlatko, Brglez, Milan (2002): Navodila za pisanje – Seminarske naloge in diplomskega dela, II. izdaja. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

Internet 1: Direktiva 79/267/EEC (Official Journal L 063, 1979) za uskladitev zakonov in predpisov, ki urejajo opravljanje poslov življenjskega zavarovanja
<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31979L0267:EN:HTML>
(12.07.2005).

Internet 2: Direktiva 90/619/EEC (Official Journal L 330, 1990) o uskladitvi zakonov in predpisov, ki urejajo opravljanje poslov življenjskega zavarovanja in določbe o spodbujanju svobodnega opravljanja storitev
<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990L0619:EN:HTML>
(12.07.2005).

Internet 3: Direktiva 92/96/EEC (Official Journal L 311, 1997) o uskladitvi zakonov in predpisov, ki urejajo posle življenjskega zavarovanja
[http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0096R\(02\):EN:HTML](http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0096R(02):EN:HTML)
(12.07.2005).

Internet 4: Evropski kodeks o socialni varnosti
http://www.idcse.nuk.si/k_-_po_spre_-_048.html (16.12.2004).

Internet 5: Evropska socialna listina. Zakon o ratifikaciji Evropske socialne listine (Uradni list RS -MP, št. 7/99)
<http://www.varuh-rs.si/index.php?id=109> (16.12.2004).

Internet 6: Kolarič, Zinka (2003): Študijsko gradivo pri predmetu Sociologija socialne politike, 2003/04. V: Spletni referat-študijska gradiva
<http://www.fdv.uni-lj.si> (16.12.2004).

Konvencija mednarodne organizacije dela št. 102 o minimalnih normah socialne varnosti. V: Kalčič, Miran (1996): Socialna varnost. Zbirka predpisov z uvodnimi pojasnili. Zavod Republike Slovenije za varstvo pri delu, Ljubljana.

Internet 7: Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah Organizacije združenih narodov iz leta 1966 (Uradni list RS-MP, št. 9/92)
<http://www.varuh-rs.si/index.php?id=103#67> (16.12.2004).

Nacionalni program socialnega varstva do leta 2005 (Uradni list RS, št. 31/00).

Pavčnik, Marijan (2003): Pravo - Leksikon. Cankarjeva založba, Ljubljana.

Obligacijski zakonik (Uradni list RS, št. 83-4287/01).

Internet 8: Pogodba o Evropski uniji - "Treaty on European Union" (Official Journal, C 340, 1997).
http://europa.eu.int/eur-lex/lex/sl/treaties/dat/12002M/pdf/12002M_EN.pdf
(12.07.2005).

Pogovor z vodjo oddelka za pokojninsko zavarovanje v Mariboru, gospo Ireno Štuhec. Julij 2005.

Pogovor z zavarovanko, gospo Alenko Heher. Julij 2005.

Internet 9: Pokojninske osnove
<http://www.zpiz.si/iso/msp/200505/07.html> (12.07.2005).

Internet 10: Povprečna doba prejemanja pokojnine
http://www.zpiz.si/iso/letno_porocilo/2.html (12.07.2005).

Internet 11: Prag revščine

http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=311 (30.11.2004).

Repnik, Tamara, Sankovič, Nina (ur.) (2004): EU je tu!: vodič za nove državljane Unije. Urad vlade Republike Slovenije za informiranje, Ljubljana.

Sruk, Vlado (1995): Leksikon politike. Založba Obzorja Maribor, Maribor.

Internet 12: Splošna deklaracija Združenih narodov o človekovih pravicah –

<http://www.unhcr.ch/udhr/lang/slv.htm> (27.05.2005).

Statistični zavarovalniški bilten (2004), Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana.

Šinkovec, Janez, Tratar, Boštjan (2001): Obligacijski zakonik s komentarjem in sodno prakso. Založba Oziris, Lesce.

Internet 13: Število prebivalcev Republike Slovenije

http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=351 (12.07.2005).

Internet 14: Število zavarovancev

<http://www.zpiz.si/iso/msp/200505/02.html> (12.07.2005).

Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04).

Zakon o davku od prometa zavarovalnih poslov (Uradni list RS, št. 57/99).

Zakon o dedovanju (Uradni list SRS, št. 15-645/76, 23-2522/78, Uradni list RS št. 17-599/91, 13-512/94, 40-1657/94, 82-2977/94, 117-4907/00, 67-3565/01).

Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 54/04, 56/04, 62/04, 63/04, 80/04, 139/04, 53/05).

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99, 72/00, 124/00, 109/01, 108/02, 135/03).

Zakon o prispevkih za socialno varnost (Uradni list RS, št. 5/96, 18/96, 34/96, 3/98, 81/00 in 97/01).

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 97/01, 76/03).

Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 5/91, 12/92, 71/93, 2/94, 38/94, 69/98, 67/02).

Zakon o zavarovalništvu (Ur. l. RS, št. 13/00, 31/00, 91/00, 21/02, 29/03, 50/04).

Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 9/92, 13/93, 9/96, 29/98, 6/99, 56/99-ZVZD 99/01, 42/02-ZDR, 60/02, 126/03).

Tarifa življenjskih zavarovanj (2005). Zavarovalnica Generali d.d., interni vir.

8. PRILOGE

PRILOGA A

VIŠINA PREJEMKOV IZ NASLOVA OBVEZNEGA POKOJNISKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA GLEDE NA DOSEŽENO DELOVNO DOBO

DELEŽ OD OSNOVE ZA DOSEŽENO DELOVNO DOBO (v %) po ZPIZ-1					
DEL. DOBA	MOŠKI	ŽENSKE	DEL DOBA	MOŠKI	ŽENSKE
15	35,0 %	38,0 %	31	59,0 %	62,0 %
16	36,5 %	39,5 %	32	60,5 %	63,5 %
17	38,0 %	41,0 %	33	62,0 %	65,0 %
18	39,5 %	42,5 %	34	63,5 %	66,5 %
19	41,0 %	44,0 %	35	65,0 %	68,0 %
20	42,5 %	45,5 %	36	66,5 %	69,5 %
21	44,0 %	47,0 %	37	68,0 %	71,0 %
22	45,5 %	48,5 %	38	69,5 %	72,5 %
23	47,0 %	50,0 %	39	71,0 %	75,5 %
24	48,5 %	51,5 %	40	72,5 %	78,1 %
25	50,0 %	53,0 %	41	75,5 %	80,3 %
26	51,5 %	54,5 %	42	78,1 %	82,1 %
27	53,0 %	56,0 %	43	80,3 %	83,6 %
28	54,5 %	57,5 %	44	82,1 %	po1,5 %
29	56,0 %	59,0 %	45	83,6 %	
30	57,5 %	60,5 %	46	po1,5 %	

VIR: Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS št. 106/99, 72/00, 124/00, 109/01, 108/02, 135/03).

PRILOGA B

PRISPEVKI DELODAJALCEV IN DELOJEMALCEV ZA SOCIALNO VARNOST – primer

BRUTO ZAVAROVALNA OSNOVA		163.351,97 SIT
prispevki za socialno varnost delojemalcev		
zdravstveno zavarovanje	6,36 %	10.389,18 SIT
pokojn. in inval. zavar.	15,50 %	25.319,55 SIT
zaposlovanje	0,14 %	228,69 SIT
starševsko varstvo	0,10 %	163,35 SIT
SKUPAJ	22,1 %	36.100,77 SIT
prispevki za socialno varnost delodajalcev		
zdravstveno zavarovanje	6,56 %	10.715,89 SIT
pokojn. in inval. zavar.	8,85 %	14.456,65 SIT
zaposlovanje	0,06 %	98,01 SIT
starševsko varstvo	0,10 %	163,35 SIT
poškodbe pri delu	0,53 %	865,77 SIT
SKUPAJ	16,1 %	26.299,67 SIT

VIR: Glas gospodarstva 2005: 65

PRILOGA C

ZAKON O ZAVAROVALNIŠTVU (Ur. I. RS, št. 13/00, 31/00, 91/00, 21/02, 29/03, 50/04)

2. člen

(1) Zavarovalni posli po tem zakonu so sklepanje in izvrševanje pogodb o premoženjskem in življenjskem zavarovanju ali pozavarovanju, razen obveznih socialnih zavarovanj.

(2) Zavarovanja se glede na glavne nevarnosti, ki jih krijejo, razvrščajo v naslednje zavarovalne vrste:

1. nezgodno zavarovanje (vključno z zavarovanjem nesreč pri delu in poklicnih obolenj) je zavarovanje, ki v primeru smrti ali izgube zdravja zaradi nezgode krije:
 - izplačilo dogovorjenih denarnih nadomestil, odškodnin oziroma povračil stroškov, v enkratnem znesku,
 - obročno izplačevanje dogovorjenih denarnih nadomestil,
 - kombinacijo izplačil po prejšnjih alineah,
 - izplačila zaradi poškodbe, okvare zdravja ali smrti potnikov;
2. zdravstveno zavarovanje je zavarovanje, ki v primeru bolezni, poškodbe ali posebnega zdravstvenega stanja krije:
 - stroške zdravstvenih ter z njimi povezanih storitev, stroške oskrbe z zdravili in medicinsko-tehničnimi pripomočki,
 - izplačila dogovorjenih denarnih nadomestil in
 - kombinacijo izplačil po prejšnjih alineah;
3. zavarovanje kopenskih vozil je zavarovanje, ki krije vse škode na oziroma izgubo,
 - kopenskih vozil na lasten pogon, razen tirnih vozil,
 - kopenskih vozil brez lastnega pogona;
4. zavarovanje tirnih vozil je zavarovanje, ki krije vse škode na oziroma izgubo tirnih vozil;
5. letalsko zavarovanje je zavarovanje, ki krije vse škode na oziroma izgubo zrakoplovov oziroma drugih letalnih naprav;
6. zavarovanje plovil je zavarovanje, ki krije vse škode na oziroma izgubo morskih, rečnih in jezerskih plovil;
7. zavarovanje prevoza blaga je zavarovanje, ki krije vse škode na oziroma izgubo blaga, vključno s prtljago, ne glede na vrsto prevoza;
8. zavarovanje požara in elementarnih nesreč je zavarovanje, ki krije vse škode na premoženju (razen škod na premoženju, ki jih krijejo zavarovanja iz 3. do 7. točke tega odstavka), ki nastane zaradi:
 - požara,

- eksplozije,
- nevihte,
- drugih naravnih dogodkov, razen neviht,
- jedrske energije,
- pogrezanja in drsenja tal;

9. drugo škodno zavarovanje je zavarovanje, ki krije vse škode na premoženju (razen škod na premoženju, ki jih krijejo zavarovanja iz 3. do 7. točke tega odstavka), ki nastane zaradi toče, pozebe ali zaradi drugih vzrokov (na primer tatvine), razen vzrokov iz 8. točke tega odstavka;

10. zavarovanje odgovornosti pri uporabi vozil je zavarovanje, ki krije vse vrste odgovornosti, ki izhajajo iz uporabe kopenskih vozil z lastnim pogonom (vključno s prevozniško odgovornostjo);

11. zavarovanje odgovornosti pri uporabi zrakoplovov oziroma drugih letalnih naprav je zavarovanje, ki krije vse vrste odgovornosti, ki izhajajo iz uporabe zrakoplovov oziroma drugih letalnih naprav (vključno s prevozniško odgovornostjo);

12. zavarovanje odgovornosti pri uporabi plovil je zavarovanje, ki krije vse vrste odgovornosti, ki izhajajo iz uporabe morskih, rečnih in jezerskih plovil (vključno s prevozniško odgovornostjo);

13. splošno zavarovanje odgovornosti je zavarovanje, ki krije druge vrste odgovornosti, razen odgovornosti iz 10. do 12. točke tega odstavka;

14. kreditno zavarovanje je zavarovanje, ki krije:

- nevarnost neplačila (oziroma zamude plačila) zaradi nesolventnosti ali drugih dogodkov (ravnanj ali dejstev),
- izvozne kredite in druge nevarnosti, povezane z izvozom, trgovino in vlaganji na tujih in domačih trgih,
 - kredite z obročnim odplačevanjem,
 - hipotekarne in lombardne kredite,
 - kmetijske kredite in
 - druge kredite in posojila;

15. kavcijsko zavarovanje je zavarovanje, ki krije in neposredno ali posredno jamči za izpolnitev obveznosti dolžnikov;

16. zavarovanje različnih finančnih izgub je zavarovanje, ki krije finančne izgube zaradi:

- poklicnih nevarnosti,
- nezadostnih prihodkov (na splošno),
 - slabega vremena,
 - izgubljenega dobička,
- nepredvidenih splošnih stroškov,
- nepredvidenih poslovnih stroškov,
 - izgube tržne vrednosti,
- izpada najemnine oziroma prihodka,
- posrednih poslovnih izgub, razen izgub iz prejšnjih alinej,
 - drugih neposlovnih izgub,

- drugih finančnih izgub;

17. zavarovanje stroškov postopka je zavarovanje, ki krije stroške odvetnikov in druge stroške postopka;

18. zavarovanje pomoči je zavarovanje, ki krije pomoč osebam, ki zaidejo v težave na potovanju oziroma v drugih primerih odsotnosti od njihovega doma oziroma stalnega prebivališča;

19. življenjsko zavarovanje (razen zavarovanj iz 20. do 24. točke tega odstavka) je zavarovanje, ki obsega zlasti zavarovanje za primer doživetja, zavarovanje za primer smrti, mešano življenjsko zavarovanje, rentno zavarovanje, življenjsko zavarovanje z vračilom premij;

20. zavarovanje za primer poroke oziroma rojstva;

21. življenjsko zavarovanje, vezano na enote investicijskih skladov oziroma na enote kritnega sklada, je zavarovanje, pri katerem zavarovanec prevzema naložbeno tveganje, povezano s spremembo vrednosti investicijskih kuponov oziroma drugih vrednostnih papirjev investicijskih skladov oziroma povezano s spremembo vrednosti enote premoženja kritnega sklada;

22. tontine je zavarovanje, pri katerem se skupina zavarovancev dogovori, da bo skupno kapitalizirala svoje prispevke in razdelila tako kapitalizirano premoženje med tiste zavarovance, ki doživijo določeno starost oziroma med dediče umrlih zavarovancev;

23. zavarovanje s kapitalizacijo izplačil je zavarovanje, ki temelji na aktuarskih izračunih in pri katerem prejme zavarovanec v zameno za enkratno oziroma obročno vplačevanje premij izplačila v določenem obdobju in višini;

24. zavarovanje izpada dohodkov zaradi nezgode ali bolezni, ki ga zavarovalnica ne more odpovedati.

(3) Zavarovanja, ki združujejo zavarovanja iz več zavarovalnih vrst, se razvrščajo v naslednje zavarovalne podskupine:

1. nezgodna in zdravstvena zavarovanja so zavarovanja iz zavarovalnih vrst iz 1. in 2. točke drugega odstavka tega člena,
2. zavarovanja vozil so zavarovanja iz zavarovalnih vrst iz četrte alineje 1. točke ter 3., 7. in 10. točke drugega odstavka tega člena,
3. pomorska in transportna zavarovanja so zavarovanja iz zavarovalnih vrst iz četrte alineje 1. točke ter 4., 6., 7. in 12. točke drugega odstavka tega člena,
4. zavarovanja zrakoplovov oziroma drugih letalnih naprav so zavarovanja iz zavarovalnih vrst iz četrte alineje 1. točke ter 5., 7. in 11. točke drugega odstavka tega člena,
5. požarna in druga škodna zavarovanja so zavarovanja iz zavarovalnih vrst iz 8. in 9. točke drugega odstavka tega člena,
6. zavarovanja odgovornosti so zavarovanja iz zavarovalnih vrst iz 10. do 13. točke drugega odstavka tega člena,
7. kreditna in kavcijska zavarovanja so zavarovanja iz zavarovalnih vrst iz 14. in 15.

točke drugega odstavka tega člena,
8. škodna in nezgodna zavarovanja so zavarovanja iz zavarovalnih vrst iz 1. ter 3. do 13. in 16. točke drugega odstavka tega člena.

(4) Zavarovanja, ki združujejo zavarovanja iz več zavarovalnih vrst, se združujejo v naslednje zavarovalne skupine:

1. premoženjska zavarovanja po tem zakonu so zavarovanja iz zavarovalnih vrst iz 1. do 18. točke drugega odstavka tega člena,
2. življenjska zavarovanja po tem zakonu so zavarovanja iz zavarovalnih vrst iz 19. do 24. točke drugega odstavka tega člena.

(5) Pozavarovanje je zavarovanje presežkov iznad stopnje lastnega izravnavanja nevarnosti ene zavarovalnice pri drugi zavarovalnici.

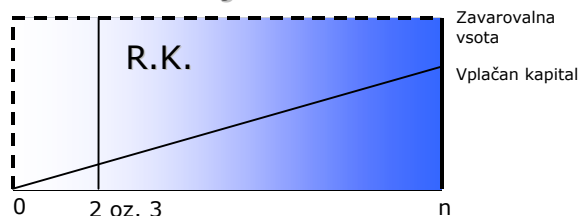
(6) Obvezna zavarovanja v prometu so zavarovanja, ki jih ureja Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu (Uradni list RS, št. 70/94).

(7) Dopolnilna zdravstvena zavarovanja so prostovoljna zdravstvena zavarovanja, ki krijejo razliko ali del razlike med celotnimi stroški zdravstvenih storitev in stroški teh storitev, ki jih krije obvezno zdravstveno zavarovanje po zakonu, ki ureja obvezna zdravstvena zavarovanja.

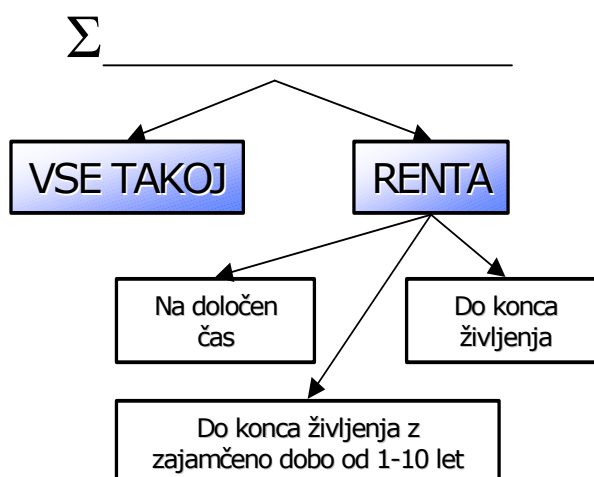
PRILOGA D

MEŠANO ŽIVLJENJSKO ZAVAROVANJE

1. Doživetje

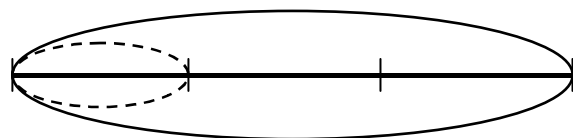

- Zdravstvena preventiva
- Predujem
- Odkup
- Sprememba zavarovanja v zavarovanje brez plačevanja premij

2. Smrt

- naravna
- nezgodna
- samomor (pogoj sklenjeno zavarovanje vsaj 3 leta)

(ZV + akumuliran dobiček na vložen kapital)

PRILOGA E

NAJNIŽJA IN NAJVIŠJA POKOJNINSKA OSNOVA (1:4)

<i>vrsta</i>	<i>znesek v SIT</i>
<i>najnižja pokojninska osnova</i>	98.658,23
<i>najvišja pokojninska osnova</i>	394.632,92
<i>osnova za odmero dodatnih pravic</i>	81.953,52
<i>polovica najnižje pokojninske osnove</i>	49.329,11
<i>za povprečne davke in prispevke povečana najnižja pokojninska osnova</i>	156.848,83

VIR: internet 9: <http://www.zpiz.si/iso/msp/200505/07.html> (12.07.2005)

PRILOGA F

ODLOČBA O DRUŽINSKI POKOJNINI ZAVODA ZA POKOJNINSKO IN INVALIDSKO ZAVAROVANJE SLOVENIJE

(VIR: fotokopijo odločbe o družinski pokojnini sem prejela po zaključenem pogovoru z vodjo oddelka za pokojninsko zavarovanje v Mariboru, gospo Ireno Štuhec).

PRILOGA G

POVPREČNA DOBA PREJEMANJA POKOJNINE

POVPREČNA DOBA PREJEMANJA POKOJNINE PREJEMNIKOV, KI JIM JE PRENEHALA PRAVICA DO POKOJNINE ⁴						
<i>upokojenci</i>	<i>moški</i>		<i>ženske</i>		<i>skupaj</i>	
	<i>let</i>	<i>mes</i>	<i>let</i>	<i>mes</i>	<i>let</i>	<i>mes</i>
<i>starostni</i>	15	7	18	0	16	8
<i>invalidski</i>	15	3	19	11	16	7
<i>družinski</i>					13	2
<i>skupaj</i>					15	6

VIR: internet 10: http://www.zpiz.si/iso/letno_porocilo/2.html (12.07.2005)

PRILOGA H

OBLIGACIJSKI ZAKONIK (Uradni list RS, št. 83-4287/01)

7. ODSEK

SMRT

334. člen

S smrtjo dolžnika ali upnika preneha obveznost samo, če je nastala glede na osebne lastnosti katere izmed pogodbenih strank ali glede na osebne sposobnosti dolžnika.

ZAKON O DEDOVANJU (Uradni list SRS, št. 15-645/76, 23-2522/78, Uradni list RS št. 17-599/91, 13-512/94, 40-1657/94, 82-2977/94, 117-4907/00, 67-3565/01)

III. ODGOVORNOST DEDIČA ZA ZAPUSTNIKOVE DOLGOVE

142. člen

- (1) Dedič je odgovoren za zapustnikove dolgove do višine vrednosti podedovanega premoženja.
- (2) Dedič, ki se je odpovedal dediščini, ni odgovoren za zapustnikove dolgove.
- (3) Če je več dedičev, so ti nerazdelno odgovorni za zapustnikove dolgove, in sicer vsak do višine vrednosti svojega dednega deleža, ne glede na to, ali je delitev dediščine že izvršena ali ne.
- (4) Med dediči se delijo dolgovi v sorazmerju z njihovimi dednimi deleži, če ni v oporoki drugače določeno.